

2/8

5053 b

SLUB

Wir führen Wissen.

<http://digital.slub-dresden.de/id477656544/1>

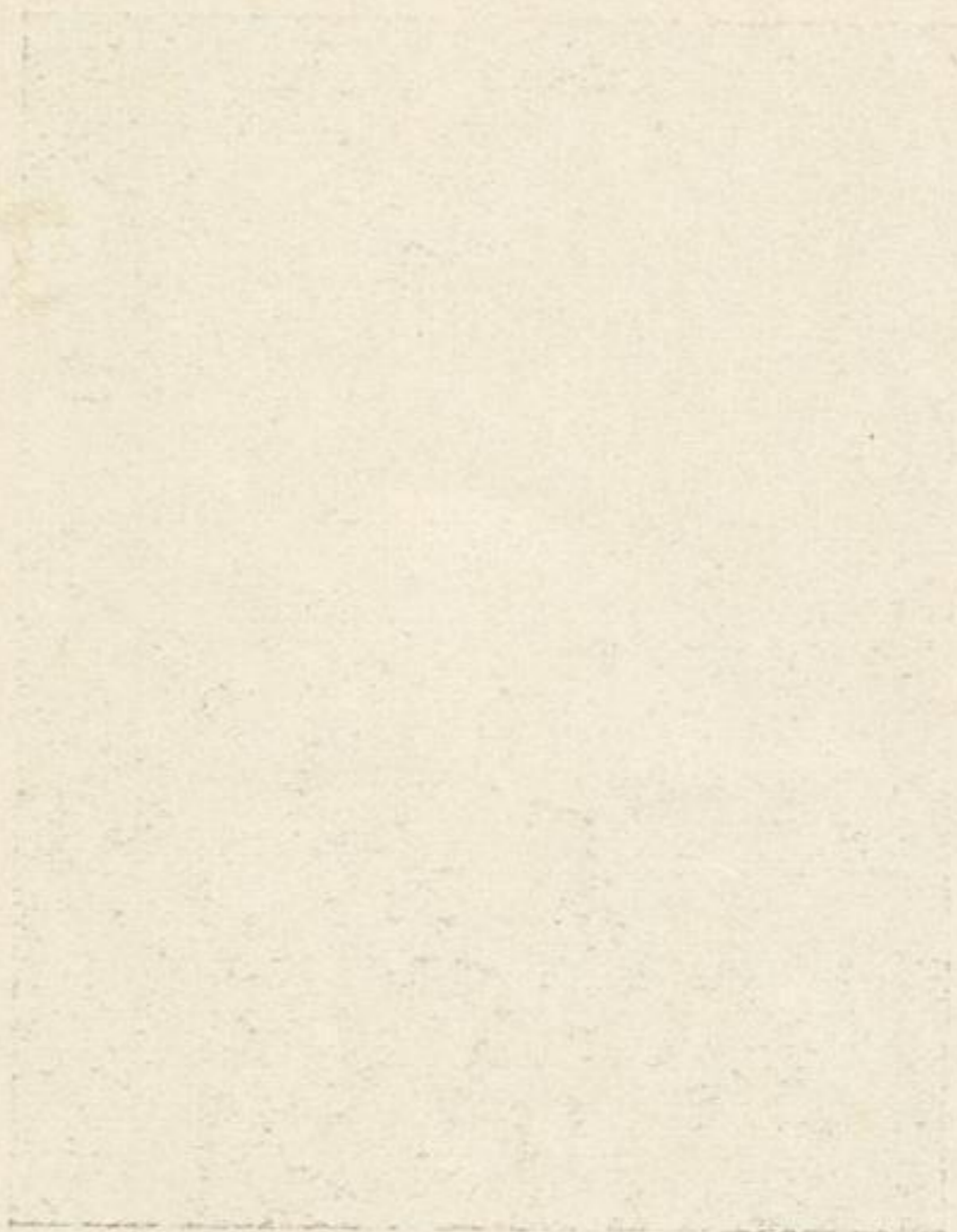

Serbski Sorbisches
institut Institut

P. Rummold Vornastker.

KNIHOWNJA DOM A SWĚT
RIADUJE W. ZMEŠKAL

XIX.

ROMUALD DOMAŠKA:

POKŁADOPYTAŘ
A
LE CHEVALIER DE SAXE

STAWIZNISKEJ POWĚDAŇČCY
PŘEDSŁOWO NAPISAŁ DR. JÓZEF PÁTA.

2/8° - 5053 h.

W BUDYŠINJE 1931

KOŁO SERBSKICH SPISOWAĆELOW

WŠITKE PRAWA WUMJENJENE

ĆIŠĆAŁA SMOLERJEC KNIHIĆIŠĆEŔNJA A KNIHAŔNJA
Z. D. Z WOBM. RUK. W BUDYŠINJE

Přińdzemy-li do katolskich Serbow, wita nas hižo wot nazdala staroslawna hnadowna cyrkej w Róžeńće. Tu smy w ryzy serbskim kraju, tu knježi hišće wšudže staroserbski duch, tu klinči serbska řeč a čepje serbska wutroba.

Z tohole kraja wuńdže P. R o m u a l d D o m a š k a, serbski spisowaćel, administrator Róžeńćanskeje cyrkwe. Narodži so w blizkim Koslowje 28. smažnika lěta 1869 jako Mikławš Domaška. Přenje šulske wukublanje dósta w Róžeńće na tamnišej ludowej šuli. Dokelž bě jara wobdarjeny, dósta so na tachantsku šulu do Budyšina, hdžež so přihotowaše na dalše studije w Prazy. Staršej přeještaj sebi, zo by jeju syn so stał z duchownym a skutkował mjez serbskim ludom kaž druzy Serbja, mjez kotrymiž bě wosebje sławny serbski wótčinc Michał Hórnik. A z Hórnikom zezna so tež derje mlody Domaška we času swojeho budyskeho přebywanja na tachantskej šuli. Derje přihotowany zastupi Domaška z wulkim zahorjenjom nazymu 1885 do znateho Serbskeho seminara w Prazy. Jako sobustaw Serbowki přinošowaše njesprócniwje k rozwiću towařstwa. Po wubjernej maturje lěta 1891 zastupi do cistercijenskeho rjada w Oseku a studowaše na duchownem seminaru w Litoměřicach filosofiju, paedagogiku a theologiju. Při tym zaběraše so z wosebitym zajimom z orientalskimi řečemi, kaž tež z bibliskej eksegetiku, dokelž wotmysli sebi pozdžišo doktorske pruhowanje wotpołožić. Ale k tomu njedóńdže. Domaška dósta jako klóštrske mjeno Romuald, bu wuswjećeny w léce

1896 a nastupi hnydom jako kaplan w klóštrje Marijnej Hwězdze. Wot lěta 1896 po krótkej ćežkej khorosći kaplanowaše 3 lěta w Českej (we Wysočanach pola Žatca a w Jenkowje pola Čoplic), z wotkel so w lěće 1909 dnja 26. rózownika do ródneje lubowaneje Łužicy wróci, zo by skutkował jako administrator róženčanskeje cyrkwje „Bohu k česći a Serbam k spomoženju“. Wot toho časa sem skutkuje Domaška mjez swojimi Serbami jako dobry pastyr a wjednik, zahorjeny wótčinc a wubjerny předař, z dobom jako woblubjeny serbski spisowaćel.

Domaška je rodzeny spisowaćel. Hižo jako pražski studenta sćini drobne literarne pospyty, kotrež bě w lětach 1885 hač do 1899 do „Kwětkow“ Serbowki zapisał. Mějachu stawizniski a ludowy raz a běchu napisane w dobrej serbsćinje. Mjez nimi bě w lětniku 1888/89 nastawk wo českim pismowstwje. Mjeńše nastawki pisaše husto do „Kat. Pósla“. Někotre mějachu nabožniski raz. Z tutech wuńdže samostatnje „Krótke rozwučenje wo bratstwach swj. skapulirow“ w Budyšinje 1905.

K wumělskemu literarnemu tworjenju přińdže Romuald Domaška khětro pozdže. Měješe za sobu hižo bohate literarne, pućowanske a žiwjeńske nazhonjenja. Rady čitaše w starych kronikach a nurješe so do dawno zańdženych časow, zo by w nich namakał čłowjeskeho ducha. Zeznawaše so z krasami swětowych literaturow, při čimž wubudźowaše so jeho samsna fantasiya. Na časćišich pućowanjach zeznawaše čłowjesku zdžělanosć, jeje swětle a čemne strony. Jako spowědnik hladaše a hlada do najtajnišich kutow čłowjeskeje wutroby a čłowjeskich wosudow. Kajki to bohaty swět wědomosćow a nazhonjenjow! Při wšěm tom rěčeše z Domašku jeho ródny kraj ze

swojej zrudnej zańdženoscju, z jeho stajnym wojowanjom za narodne byće, rěčeše z Domašku jeho swěrny serbski lud. A hdyž po zastojskim dźěle Domaška do swojeje jstwički w ćichej administraturje zastupi, widži w duchu před sobu stareho swojeho předkhadnika Tecelina Měta, sedzaceho za blidkom a pisaceho za swój drohotny hinjacy serbski narod. Tu so Domaška tež pjera přimny a započa rysować wobrazy ze serbskeje zańdženoscje. Wuńdze won do ćichich polow a šumjacych lěsow za róžeńćanskej cyrkwy a postawy z jeho wobrazow přewodzachu jeho.

Tak sta so Domaška ze serbskim spisowaćelom-wumělcem. Předstaji so nam tak přeni króc pod pseudonymom *Ilsan* ze swojim stawizniskim náćiskom „*Pilatusowy jězor*“ we Łužicy 1926/27, w kotrymž je wobdźělał staroserbske powěšće wo Pilatusowem jězoru pola Róžanta. Ze samsnej wumělskej mocu wožiwi rusowski přiběh sakskeho hrabje Josefa Ksavera De Saxe w powědańčku „*Le chevalier de Saxe*“ (Łužica 1928), kaž tež zrudnu tragediju lubowaceju w powědańčku „*W bohemosty*“ (Łužica 1929), ke kotremuž namaka maćiznu pola starych křižow wbohowskich. Dotal najwobšěrniše woćišćane Domaškowe literarne dźěło je jeho kulturnohistoriski a psychologiski roman „*Khodojty*“. Wukhadžeše w feuilletonach „*Serbskich Nowin*“ (1927) a bu wot čitarjow z wulkim zajimom čitany. Bjez džiwa, dokelž Domaška jimaše swojich čitarjow z wulkotnymi wobrazami, rysujo 16. a 17. lětstotkaj z hroznymi přiwěrami, z wěru do khodojtow, kotraž nic jenož zleho knjeza Ericha, ale tež cyłe swójby a poddanych do zahuby přiwjedže. Přal bych sebi, zo by so tutón roman we wosebitej knižcy wudał.

Wšitke tute Domaškowe džěla kónča na tragiske wašnje. Hakle we swoim najnowšim powědańčku „P o k l a d o p y t a ř“ (Łužica 1930/31), kotraž so tu čitarjam we wosebitem woćišću podawa, wuklinča přiběh na harmoniske wašnje. Jara zajimawy namjet, na podložku swójbnych a serbskich ludowych dopomnjeńkow, wobdžěla Domaška we wobšěrnem powědańčku „N a p o l e o n a s e r b s k i w o j a k“, kotrež snadź bórzy wuńdže w feuilletonach „Serbskich Nowin“.

Wšitke Domaškowe džěla wuznamjenjeja so z jasnym a žiwym stylom, z barbojtej plastiku, z dobrym wobkedźbowanjom luda a přirody, z dramatiskim dialogom, ze strowym zmyslenjom za žort a humor. Tutón zmysl za humor je Domaška hižo wjacy króć w „Krajanje“ ze svojimi powědańčkami dopokazał. A swój zmysl za drama wozjewi we svojich pospytach — w džěćacej hrě „Slepy Benjamin“ a we originalnej dotal njećišćanej hrě „N a m a k a n j e h n a d o w n e j e p o s t a w y w R ó ŷ e ŋ ć e“, kotraž bu z wulkim wuspěchom wjacy króć w Sernjanach předwjedžena.

P. Romuald woslawi literarnje tež swój lubowany Róžant, jeho staroslawnu a zajimawu historiju. Sčini tak hižo 1917 we swojej němskej brožurcy „Geschichte des Gnadenortes Rosenthal“ (Budyšin), ke kotrejž so wróci w léce 1928, hdžež bě přihotował k tysačlětnemu wopomnjeću wulke džěło „T y s a c l ě t h n a d o w n e m ě s t n o R ó ŷ a n t“, a to we dwojim wudaću — serbskim (Budyšin) a němskim (Drježdžany) z někotrymi přeměnenjemi, wo boje w nakładze drježdžanskeho Kurta Hieronyma. Tu wopisuje Domaška dokładnje hnadowne město Róžant a jeho stawizny z wjele krasnymi wobrazami.

Tež do Schreiberoweje edicije „Wallfahrten durchs deutsche Land“ (Berlin) napisa Domaška nastawk „Bistum Meissen“.

Wšitko swědči wo wulkej wobdarjenosći a džělawosći P. Romualda Domaški, swědči wo jeho literarnem wumělstwje, wo jeho lubosći k serbskej zemi, k Słowjanstwu a k čłowjestwu.

Mějach wjacy króc přiležnosć być z hosćom na róžeńćanskej administraturje. Rady spominam na rozmołwy z P. Romualdom, na jeho lubozne zadžerženje, na jeho wobkhadžowanje z ludom, na jeho wulke wědomosće a na jeho njesprócniwe džěło. Domaška je zahority Serb a Słowjan, hdžež wón je, tam klinči serbska rěč, tam ćepje hišće ćopla serbska wutroba, tam je hišće serbska Łužica žiwa. Mjez serbskim ludom, mjez serbskimi młodžencami čuje so Domaška doma, tu blyšća so jeho woči a je slyšeć, kak so wje-sele zasměwa.

Njeh podanam Ilsan-Domaška hišće mnoho wumělskich džěłow ze swojeje duchowneje džělańnje, njeh skutkuje hišće dołhe lěta strowy a čily mjez swojim ludom k wužitku serbskeho naroda!

Józef Páta.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

POKŁADOPYTAŘ

ŁUŽICA 1930-1931

POHLEADOPHTAS
1874

I.

Miła zyma bě na započatku lěta 1290 we Łužicy. Zyma njeměješe žaneje mocy, sněha njebě docyła kaž hewak; haj nowe lěto zelenjachu so hižo štomy w zahrodach a při pućach. Ptački fifolachu kaž w nalěću, twarjachu sebi hněžka a w małym rózku šćebotachu hižo młodźata a z hnězdow kukajo žedźachu za cyrobu. Tuteje wšak bě nadosć, tak zo móžeše čorny kós swoje młodźata samo z najlepšimi khłóšćenkami zwjeselić: ze zrałymi truskalcami. Započatk rózownika kćěješe wino a ze žołtych libjatow běchu hižo wulke sněhběle huški nastale, tak zo móžeše je Sernjanska knježa husařka, Pazdzerjakec Lubinka, na pastwu honić. Młody Sernjanski ryćeř Budisław kročeše ze swojim sokołom, wot kotrehož nózki so čehnješe rječazk hač do pjasće swojeho knjeza, přez hona swojeho nana z hońtwy domoj. Sokol sedžeše na Budisławowym ramjenju, měješe železnu čapku na hłowje a hladaše z wótrym wóčkom hordže wokoło so. Ale tež młody ryćeř, rjenje zrosćeny, wysokeje postawy, kipjo ze strowosću, nošeše wysoko swoju krasnu hłowu z wuhločornymi, hustymi, kudźerjawymi włosami. Z jasnymaj wóčkomaj rozhladowaše so kaž jeho sokol ze spokojnosću po wulkich honach swojeho nana, kotrež, kaž sebi wěsće mysleše, jemu tola jónu připadnu. Bě drje druhi syn, ale přeni z mjenom Wjacław, bě hižo před mnoho lětami, kaž so powědaše, do Prahi na šulu wotešoł. Nan bě so při jeho wotkhadže jara rozhněwał a bě Wjacławej prajił: hić móže, jeli chce, ale domoj njetrjeba wjacjy khodźić. Něšto pjenjez bě jemu na puć dał ze słowami: „Tu maš twój džěl po maćeri, po mni

ničeho njedóstanješ, tuž žanych poselstwow wot tebje njetrjebam.“ Wjacslaw však tež žanych njesćeleše, tuž njewědzachu, hdže je abo je-li žiwy abo nic. —

Budislaw so dopomni na bratra Wjacslawa, dopomni so, kak bě tutón najradšo za knihami sydał a sonił a kak husto je jeho ze sonjenja wubudził. Tola Wjacslaw njewza to za zło, ale rjekny wjesele: „Njemóžeš však hinak činić hač budzić, rěkaš džěn Budislaw, ale slawy ěi za to pak dać njemóžu, tu dyrbiš však sebi na druhe wašnje zasłužić.“ Tak do spominanjow ponurjeny kročo, zasłyša nadobo hlós husora, kiž šiju načahnwšiši mócnje zagigota, so pozběhny do powětra a cyle wulke stadło hus z nim. Wjesele přilećachu hač k Budislawej a pušćichu so wokoło njeho dele na zemju. Sokoł bu njeměrný a postupowaše z jeneje nohi na druhu, husy pak mócnje gigotachu a sebi a Budislawej powědachu zawěsće wažne nowinki, kotrež wón však njezrozumi. Tu přiběža cyle wujachlena knježna husařka Pazdzerjakec Lubinka, zo by husy ze šwupu, kiž w rucy dzeržeše, powučila, kak maja šikwanje pěši khodzić a nic lětać. Lubinka bě šwižna holčka z wulkimaj módrozelenymaj wóčkomaj, na čerwjen nadychnjnymaj ličkomaj, z hubkomaj, kiž běštej kaž čerwjenjej zralej wišni. Hłowu měješe přikrytu z pisanym rubiškom, pod kotrymž so wudobywachu kudzerje na žolc wlosow, kotrež so na slóncu blyščachu kaž ryzy zloto. Budislaw so zatorhny na tak krasnym zjewjenju, pozasta a hladaše ze spodziwanjom na tu, kiž so poroka bojo plačicy rjekny: „Ja za to njemóžu, husor je wina. Hdyž tón zagigota, tak mi kóždy raz čeknje. Dóstanje sej.“

„Ně, nječín jemu nič“, rjekny Budislaw, „husor tak rjenje gigota. Mje to jara wjeseli, zo je husy a tebje ke mni přiwjedl.“ Lubinka so nad tajkimi słowami tróšku postróži, hladaše splóšiwje na mlodeho ryčerja a njewědzeše, što wotmołwić. Husy pak sebi powědachu,

naša pastyrka je jara rjana holčka a mlody pan hlada zalubowanje na nju. Husarka njestaraše so wo jich blady, ale honješe ščekotace starki a halekace husory hromadže, zo by stadło po wuhonu mohła ćěrić na postajene pastwišćo. Budisławowy hońtwjeŕski pos jej pomhaše, štož so ryćerjej lubješe, haj by jej najradšo sam pomhał, ale mysleše, zo njeby drje so to přisłušało. Ćinješe kaž by na swojeho psa zhladował, ale jeho woći scěhowaštej wšitke něžne pohiby šwižneje runje kaž jědla zrosćeneje postawy. Skónčnje, hdyž Lubinka stadło hižo wotehnawaše, zhraba so, zahwizda psej a džeše pomaluku domoj. Jeho mysle pak přebywachu při Lubincy. By jemu najwjětše wjeselo bylo, hdy by mohł z njej hromadže husy pasć.

II.

Budisław khodžeše wot nětka džen wote dnja na hońtwu a na wonpuću a dompuću džěše kóždy króc ni-mo pastwišća, hdžež Lubinka runje swoje stadło paseše. Pozasta při njej, popowěda z njej a prašeše so jeje za wšěmi móžnymi jeje naležnosćemi, hač ju husy poslu-chaja, hač husor je pěkný byl, hač so jej samej při hu-sach njewostudzi. Lubinka so přeco bóle a bóle nad jeho wopytami spodziwaše, druhdy so začerwjeni, hdyž so ji myslička do wutroby kradnješe, hač njepřikhadža sa-mo jeje dla. Ale njemóžeše to wěrić, wona džěn bě wšěd-na robotnica, wón pak rjany ryćer, wona khuda, wón bohaty. Wowka drje bě jej baseńčki bała, w kotrychž so drje panikojo do khudych holčkow zalubowachu a sebi je za mandželske wzachu, ale te pak so potom do rjanych pryncesnow přewobročichu. Lubinka pak bě přeswědčena, zo wona žana zakuzłana pryncesna njeje. Tola swój rjany džěsćowy měr bě zhubiła. Kak wjesele šćipaše sebi prjedy pisane kwětki na lučkach a brjóž-kach a plećeše sebi wěňčki a staješe sebi je na hłowu.

Z ptačkami hwizdaše na přemo a kaž tute spěwaše z wjeselej wutrobičku sebi džěćace spěwčki. Nětk pak njeměješe nad tym wjacy žaneje radosće a z palacej žadosću hladaše na wšě strony, hač młody ryceř njepřikhadža a hdyž jeho wuhlada, potom ju napjelni dźiwja radosć. Tuta pak ju njewozboži ze spokojacym pokojom, ale ju rozpali kaž ze žahłym wohnjom. Tutón woheń so njepomjeńši, ale stupnjowaše so z kóždym dnjom. —

Nasta rjany slónčny žnjeński čas. Tajke bohate žně, kaž lětsa, njeběchu hižo lětdžesatki dołho byle. Klósy běchu kaž potače a snopy ćežke, tak zo so robotnicy při nakładženju snopow na wóz sylnje počachu. Budisław pak kročeše přes žitnišća, njezhladujo však wjesele na wysoke nakładžene žnjeńske wozy, k pastwišću, hdžež Lubinka swoje husace stadło paseše. Wótrej woči robotnicow běštej však hižo dawno ze zawisću wobkedźbowalej, kak młody pan tak husto při husarcy zastawa a z njej přecelnje so rozmołwja. Měškankowa, kiž na gmejnskej khěžcy bydleše a bě znata přes swoju spěšnu hubu, zawoła: „Hlejće młodeho pana, kak zaso swojej lubcy husarcy na bjesadu khwata.“ Polo, z kotrehož robotnicy domoj wožachu, bě při „kobeli“, to su kečki, hdžež Sernjanski knjez sedžeše, zo by džělaćerjow při džěle wobkedźbowal. Zasłyša tež Měškankoweje słowa. Zhladowaše za Budisławom a widžeše, kak tón woprawdže so k husarcy poda, při njej dołhi čas steješe a z njej so rozmołwješe. Nad tym so Sernjanski knjez jara spodžiwaše a by so zawěsće hišće bóle spodžiwal, hdy by mohl slyšeć, što sebi wonaj powědaštaj.

Budisław, hdyž bě so za wšelakimi maličkosćemi prašal, mjenujcy rjekny: „Sy so wjeseliła, zo ja tebje wopytać přińdu?“ Lubinka bě kaž z krwju polata a w šiji so ji něšto haćeše, tola so přewiny a rjekny:

„Sym přeco nanej a maćeri wšitko z prawdu prajila, tuž tež tu dyrbjju prajić: „haj.“

„Lubinka, praj mi z prawdu, maš mje tež tak rady, kaž nana a mać, abo hišće bóle?“

Lubincy bě čěmno před woćomaj, boješe so, zo padnje. Tuž pozaprě so na ze zemje so pozběhowacy kamjeń, zhladowaše ze skoro plačitymaj woćkomaj na Budisława a praješe: „Młody pano, čehodla mje tak čěsniš, njewěm, kak mam wotmołwić!“

„Ně, čěsnić njecham tebjje, Lubinka. Chcu jenož wědžeć, hač sy hdy někoho tak rady měla, kaž mje maš?“

„Najradšo sym měla njeboćičku wowku. Ta bě mi tak dobra a ja jej. Nětk pak staj mi nan a mać nade wšitko. Hdyž sym při lubymaj staršimaj, tak sym měrna a zbožowna. Hdyž pak młodeho pana wuhladam, tak so nječuju tak zbožowna, ale sym njeměrna a wšo mje pali.“

„Njeje će to tež tak paliło, hdyž sy loni na domkhowańcy z młodymi hólcami rejwała?“

„Ně, to je so mi smjeć chcyło, hdyž je mi Šwerčikec Michał prajił, zo sym rjana a zo wón ze mnu rady rejuje.“

„Lubinka, slub mi, zo změješ jenož mje přeco rady a nikoho drugeho. Tež ja mam jenož tebjje rady a chcu će sčinić za swoju mandželsku. Chceš ty to?“

To bě ji pak tak něšto překwapjaceho, zo so wona jara luboznje a wutrobnje zasmja, štož klinčeše cunje, kaž hlós slěborneho zwónčka, a rjekny wjesele: „Na to sebi ženje hišće pomysliła njejsym! Kajki by to napohlad był, hdy bych ja potom dyrbjala na konju jěchać, kaž sym to loni nazymu widžala zemjanske knježnički tu při hońtwje! Tuž to móžno njeje.“

„Tajke něšto by runje tak derje nawukła, kaž husy pasć“, wotmołwi wjesele Budisław, kiž bě so na dubowy pjeńk sydneył. Wón jej nětko powědaše, zo ju wón

njebudže nuzować na konju jěchać, jeli wona to nochce, ale wonaj budžetaj hromadže po polach a lukach, po honach a lěsach khodźić, sebi kwětki a jahodki šćipać; wón zatřěli zaječka a wona jeho slódnje wopječe. Tež Lubinka bu přeco wjeselša, wona so směješe ze swojim klinkotatym hłosom a pokazowaše při tom swoje sněhběle zubički, tak zo so Budisław njemóžeše na nju napolosuchać a nahladać. Jeju zabawa traješe tak dołho, zo stary Sernjanski knjez njemóžeše kónca wočakać, ale stany a džěše pomałku do swojeho hrodu.

Domoj přišedši zawoła bórzy po swjatoku drača k sebi a wuprašowaše so jeho mjez druhim: kak lětsa z husymi stoji, kelko wužitka přinjesu, hač tež husařka je derje wothlada, kajka to holca je. Drač khwaleše husařku jako jara swěrnju a wobhladniwu, tak zo je poslednje lěta wužitk z hus wjele wjetši był hač hdy prjedy. „Sym“, rjekny, „ju tohodla tež hišće jako husařku wostajil, byrnjež hižom skoro wotrostla a tak mjez džowki słušala.“

„Ja pak sym wobkedźbował, zo swoju winowatosć zanjecha, njestara so wo skót, šćěka so z mlodym panom a pyta jemu hłowu zamućić. To sy mi dyrbjal hižom dawno rjec.“

„Pano, njeje so mi přikazało, na mlodeho knjeza kedźbować.“

„Ale na husařku sy měł a maš kedźbować. Póscel ju jutře rano ke mni. Chcu sam z njej krute slowčko porěčeć!“ Hdyž drač z panoweje jstwy stupi, drapaše so za lěwym hluchom a mysleše, što ma to po prawym rěkać, hač dotal njebě sebi knjez žaneho robotnika abo žanu robotnicu do swojeje jstwy dał přińć. Wšitko bě knjez přeco tak činił, kaž bě to drač namjetował.

Sernjanski knjez wječerješe ze swojim synom Budisławom. Joho třeći najmlódši syn Wjelesław bě na wopyće pola jeneho ze swojich přecelow. Hdyž bě zbytki

jědźow po wječeri słužownik zwotnosył a wonaj nětko samoj wo jstwi sedžeštaj, rjekny Budisław: „Nano, bych rad z tobu wažne słowčko porěčał. Sym pjećadwacete lěto žiwjenja překročil a myslu, zo tež mi słowo swjateho pisma plaći: njeje derje, zo je čłowjek sam. Chcu so woženíc.“

„Ach tak, hólčko! Što słowa swjateho pisma praja, to je mi wšo jene. Sym so jako pohan narodzil a to tež wostał. Waša mać wšak je so dała, hdyž bě přenjeho hólčka porodila, wukřić. Praješe, zo je to slubiła. Njehach jej zadžewać, zo njeby swoje słowo dđeržala, tuž do toho zwolich. Was pak chcych měć po mni. Ale waša mać mje tak dołho prošeše a přesćěhaše, zo skónčnje zwolich tež džěci křić dać, jenož zo bych zaso měr měl. Rady to činił njejsym. Po porodze Wjelesława wumřě. Što pak waša wěra wući, to mje ničo njestara. Mam so jenož po naturskim zakonju.“

„Tež naturski zakon mi to praji, zo bych to činił.“

„Maš dha tež hižom njewěstu wupytanu? Myslu, zo mam tež ja k tomu słowčko prajić. Z twojim staršim bratrom Wjacslawom sym hotowy. Nětko sy ty na rjedze moje kubla zdžedzić, ale jenož po tom, hdyž budeš po mojej woli činić.“

„A što ty žadaš, nano?“ woprašo so strachoćiwje Būdisław.

„Zo sebi wozmješ džowku mojeho přecela Njeswačanskeho.“

„Nano, lubosć njeda so nanuzować. Runje tu nje móžu ani čuć, wjele mjenje ju sebi wzać. Z tej njebych byl zbožowny.“

„Z kim pak sebi myliš zbožowny być?“

„Nano, njehladam na to, hač je zemjanska abo nic, jenož kajku ma wutrobu. Sym spóznał po pokhodze drje khudu holčku, ale ze swojej złotej wutrobu přetrjechi wšitke druhe. Křesćan zhladuje na sobučłowje-

ka docyla hinak hač naši pohanscy prjedownicy. Wšitcy su sebi runja, bratřa a sotry.“

„Tak drje so po vašej wěrje hodži tež husařka za mandželsku ryčerja!“ rjekny ze smoršćenym čołom starý pan mlodeho wuskušejo.

„Čehodla nic, jeli je nadobneho zmyslenja! Haj, nano, widžu, zo sy ty hižom wobhonjeny. Sym sebi wuzwolił Pazdžerjakec Lubinku.“

„Ale nic za mandželsku!“

„Nano, haj, za mandželsku.“

„Je to twoje poslednje słowo?“

„To je moja kruta wola, to je moje poslednje słowo.“

Z hněwom sapatymaj wočomaj zawoła nan z pjasću na dubowe blido dyriwši: „Ha moje poslednje słowo je: „Spokoj so potom ze złotej wutrobu mojeje robotnicy, našeje husařki. Najprjedy pak dyrbiš sebi ju ze złotym wukupić. Zawěsće maš złota dosć,“ zasmja so wótře swojeho syna wusměwajcy.

„Nano“, zawoła bolostnje Budisław.

„Změrom, hdyž ja rěču. Dale potom nakup husařcy tež črije, zo njetrjebała wjacý bosy khodzić. Jako ryčerka budže tež drastu trjebać a krasneho šumjela k jěchanju. A za waju wobeju kupiš k zežiwjenju zawěsće panstwo z pječimi ryčerškubłami — „za pječ porstow“ a so njesměrnje ščerjo wuńdže spěšnje z jědžernje.

Budisław zakry sebi z rukomaj swoje wobličo a přez porsty kapachu sylzy na blido. Ženje njebě praweje wozbožaceje lubosće nazhonił. Mać wumrě, hdyž bě hakle štyri lěta stary. Nan drje bě přecelny, ale zymny, njeměješe, kaž bě runje spóznał, čućiweje wutroby. Při Lubincy bě namakał poklad wěrneje lubosće, ale njewidžeše žaneje móžnosće, zo by jón dobyć mohl. Po khwili so tróšku změrní a khwataše do zahrody, zo by tam w sćinje štomow sedžo a při tym zhladujo na płninu w měsačkowym swětle, rozmyslał, što ma činić, do-

kelž praješe sebi: bjez Lubinki njecham žiwy być. Jeho wutroba bě hakle nětkle prawje so rozplómjenila ze swěrnej lubosću k Lubincy.

III.

Samsny čas, hdyž Budisław zrudny w zahrodže sedžeše, praji drač Lubincy, zo ma jutře rano ke knjezej přińć. Drač jej tež naspomni, zo je knjez zhonił, zo husarka husy hubjenje wothlada. Lubinka so při tuctych słowach tak zastróži, zo njemóžeše ani słowa woťmołwić. Njemóžeše so dopomnić, zo by hdy swoju winowatosć zakomdžila. Spózna, kak hórka je knježska služba a kak njesprawne su lóze donošowanja. Ze zrudobu poča plakać, bórzy pak pohlada k hwězdnemu njebjju a dowěri so k tomu, kiž znaje wšitke čěsnosće swojich džěći a kiž je wodži po swojej njewuslědžomnej mudrosći. Spominaše tež na Róžečansku mać Božu, ke kotrejž bě so husto we wšelakej nuzy wučěkala a tež pomoc namakala. Prošeše ju nutrnje, zo ju tež njebyła wopušćila jutře, hdyž ma so zamołwjec přećiwo njesprawnym wobskóržbam, ale ju zakitala. Tola jeje wutrobička bě z tajkej bojosću napjelnjena, zo njenamaka za cyłu nóc žaneho kruteho spara, ale džiješe so jej, zo je w čmowym jastwje pod zemju, hdžež ju wulke myše přesćěhaja, kaž bě to powědać słyšala. Rano hrajachu jej wšitke stawy a bě cyła storhana. Mać so postróži a prašeše so, što ma to rěkać. Lubinka rjekny maćeri, zo je jej wčera wječor drač prajił, zo ma džensa rano ke knjezej přińć a čohodla. Mać a tež nan, kiž k snědanju přišedši zrudnu nowinku zhoništaj, njemóžeštaj so dođiwać, zo je mohł něchtó tajkich kleskow načinić. Wonaj džěn wědžeštaj, kak swěrnje Lubinka swoju službu wukonja. Mać nanuzowa Lubincy tróšku jědže, potom pokrjepi ju ze swjećenej wodu, pokoješe ju, zo by so na Boha lubeho Knjeza dowěriła a na mócnu zastupnu

próstwu maćerje Božeje. Tak tróšku změrnjena nastupi Lubinka swój hórki puć ke knjezej.

Sernjanski knjez bě po wčerawšim rozrěčowanju ze Budisławom runje tak mało měrneho spara namakał kaž Lubinka a jeho syn Budisław, kiž bě skoro cyłu nóc w zahrodže přebywał a na rano so w swojej jstwi nje-rozhotowany na twjerdu lawku lehnył. Staremu knjezej njebě wčerawše a nócne rozhorjenje tyło, jeho licy běštej spadnjenej a wóčcy tčeštej hluboko we hłowje. Njebě derje k řečam. Lubinka so před knjezom hluboko pokloni a rjekny bojaznje: „Přeju miłosćiwemu knjezej dobre ranje!“

Knjez so na nju wottorhny kaž rječasník a zawoła: „Ty docyła nimaš mi ničo přeć. Ty maš jenož twoju winowatosć činić! Ty so njestaraš wo husy, ale předa-waš blady! Spomjatkuj sebi, zo sy ty moja robotnica a ničo druhe! A jeli to njechaš, tak budže ći drač z křu-dom pomhać.“

Nětko pohladny na nju a widžeše lička kaž čerwjene jablučka, widžeše swětłej wóčcy, kotrejž so w sylzach kupaštej. Sylzy pak blyščachu so kaž dejmanty. Hnujacy zaćišć činješe jeje něžna postawa a džěscowe zadžerženje. Ze spodziwanjom zhladowaše na nju Sernjanski pan a mysleše při sebi: ničo hlupe sebi Budisław wubrał njeje. Myslu, zo by so za mnje runje tež tak derje hodžala kaž za syna. Tuž rjekny přecelnišo: „Chcu ći wodać, štož sy zawinowala. Ale jene ći praju: z mojim synom so wjacy njenasadžuj. Tak dži a čin, kaž sym ći prajił.“

Hdyž bě Budisław so tróšku na drjewjanej lawcy le-žo wuwotpočował, stany a khwataše won do Božeje při-rody. Stwjerdnjene stawy so bórzy zaso hibachu a ćopłe slónčne pruhi je zwohrěwachu, tak zo so mlody pan čuješe zaso wočerstwjeny. Nowy dzeń napjelni mlo-deho pachola z nowej nadžiju. Zdaše so jemu, zo stary

wowčer, kiž blisko swoje wowcy paseše, džensa wosebje wjesele na pišćalcy piskaše. Džeše k njemu a so jeho woprašaja: „Što pak ty džensa tak rjenje a wjesele piskaš?“

„Njedyrbjał wjesoły być, hdyž sym wčera wječor dwaj złotej dóstał? Nětko móžu posylnjacu cyrobu mojej wbohej žonje kupić, kotraž mi drje z hlodom mrěje. Džesać džěci je mi porodźila, wšitke je zežiwiła, sebi sama pak njeje sej ničo popřala. Tak je swoju strowotu podryła.“

„Dwaj złotej, wot našeho nana?“

„Nó, ně, to drje swět prjedy zańdže hač so to stanje. Jeli to młodeho pana zajima, chcu to sprawnje wupowědać.“

„Štož tebje wjeseli, to tež mje wjeseli. Tuž powědaj.“

„Haj wěrnó je, ty sy hinaši hač waš nan, ty maš kaž njeboha knjeni křescanske sobučuće. Tak poskaj. Wčera wječor pósła mje knjez do Pěskec. Dyrbjach Pěskečan knjeza přeprosyc k hońtwje na sorniki. Hdyž wječor domoj džěch, wuhladač woheń na slěbornej hór-
cy. Bojach so, zo mohł so lěs zapalić, tuž tam dóńdžech, zo bych woheń zateptał. Ale što wohladač! Wulka železna pónoje stejese na štyrjoch nohach a w njej běchu lute złotaki. Běchu kaž žehliwe, płomjenja sapachu ze pónoje, ale njebě žaneho kura. Šěry mužik běhaše wjesele wokoło pónoje, směješe so a placaje z radoscu z rukomaj. Złotaki zletowachu do powětra a padachu zas do pónoje. To bě radosć přihladowac, kak pjenjezy hrajachu. Dwaj złotakaj zlećeštaj z pónoje na zemju a šěry mužik rjekny: tej sej wzmi. Nadobo bě, kaž by so zahrimotalo, pónoje zjědže do zemje a so zhubi. Šěry mužik mi přiwoła: jutře w nocy w dwanaćich přińdź zaso. Dyrbiš mjelčec a njesměš so wobhladnyć, byrnjež so hewak što stało. Jeli to dokonješ, budže złoto twoje. Za

to móžeš sebi potom pječ ryčerškubłow kupić! Na to skoči wón do džěry za pónoju.“

„To drje je so tebi dźało“, mjenješe Budisław.

„Bych tež to myslil, ale tu hladaj“ a při tym wučahny z kabata zlotakaj a pokazowaše je młodemu panej.

„Ha, póndzeš tam?“

„Ně, njepóndu. Je však tež jara strašnje, tajke pjenjezy wot duchow dobyć zechceć. Sym slyšal, zo je někotryžkuli hižo při tom swoje žiwjenje přisadził. Mam, štož mi z nuzy wupomha a wjacy njetrjebam. Jeli mlody knjez pjenjezy trjeba a chce to spytać, tak jemu to rad přewostaju.“

Budisławej so džiwnje woči zaswěćištej a wjesele rjekny: „Jeli chceš mi to přewostajić, tak tam póndu. Tola, hdyž zloto dobudu, budžemoj bratrowscy so do njeho dźelić. Ale njepraj nikomu ničo.“ To wowčer přislubi a tak so rozeńdžeštaj.

W nocy do dwanaćich bě Budisław na slěbornej hórce, kiž leži blizko Róžanta k połdnju wot njeho. Šěry mužik přiběža nadobo so wjesele smějo, sćahny ze zlotym kiješkom koło wokoło Budisława a rjekny: „Z tu-toho koła njewukroč, hewak je po tebi. Njepraj słowčka a njewohladni so, njech so stawa štož chce. Jeli to dokonješ wot dwanaćich hač do jeneje, budže zloto twoje a ja budu so wjeselić.“

Róžeńćanski wěžiny časnik biješe dwanaće. Při poslednim zwuku so zablyskny a zahrima. Blysk dyri runje při Budisławje do zemje a smjerdžeše sylnje za šwablom. Budisław bě kaž pohlušeny. Nadobo wotewri so před nim zemja a husty běly kur stupaše ze džěry. W kurje zjewi so rjana holčka a zletowaše cyle blizko wokoło Budisława, poskićeše jemu swojej ruce, wupyšenej ze zlotymi spinkami, zo by z nej rejwał. Budisław pak so njehibny.

Za něšto časa so zjaw zhubi. Nadobo so dohlada Budisław, kak sylny jeleń ze zlotymaj rohomaj spěšnje přećiwo njemu běži a bě wěste, zo jeho z rohomaj překlóje. Tola, hdyž hač k njemu přiběža, rozpluny kaž kurjawa. Z džěry bě syćenje słyšeć, kaž hadowe a to přeco sylnišo a sylnišo. A woprawdže wulki so slěbornje blyšćaty had ze zelenymaj, swěćatymaj woćomaj so pomałku pozběhowaše hač k hłowje Budisławowej. Budisław widžeše žehliwy jazyk, kiž had blizko hač k jeho wobliču wuzywaše a čuješe smjerdžatu wón, kotraž z hadoweho erta stupaše. Horcy pót liješe so Budisławej z wobliča a cyłe ćělo paleše jeho, kaž by we wohnju stał. To traješe k najmjeńšemu štwórc hodžiny dołho. Budisławej zdaše wšak so, zo to hodžiny dołho traje. Pomałku zwjeze so had zaso do rozpukliny. Tu zasłyša Budisław wulki hrimot w zemi, zemja ržeše, płomjenja sapachu ze zemje wokoło Budisława. Budisław začu njeskónčnu ćopłotu wohnja a mysleše, zo so spali. Tu nadobo sylny stork a před nim steješe wulka pónoj ze so palacymi zlotakami, kotrež zlětowachu hač k jeho wobličej a potom spadowachu zaso do pónoje. Budisław mysleše, nětk sym dobył, dyrbi tola w Róžeńće hnydom jenej bić. Tu zasłyša sylnje wołanje: Sernjany so pala. Ale Budisław so njewobhladny. Nadobo zasłyša z nje-daloka hlós swjeho staršeho bratra Wjacslawa: bratře, što tola činiš? Budisław pak so njehibny. Za khribjetom zasłyša tak miły hlós swjeho nana, kaž jón hišće ženje słyšał njebě: luby synko Budisławje, wuzwol sebi: pak tuto złoto pak Lubinku. Što chceš? Budisław zawoła wjesele: luby nano: Lubinku. Hnydom so mócnje zahrma, čorny kur waleše so z džěry a z wulkim hołkom kaž bychu rjećazy ščerčale, zjědže pónoj do zemje a ta so zawrje. Ze strachom padny Budisław na swoje wobličo. Njewidžeše drje ničo wjacy, ale słyšeše šěreho mužika rěćeć: „Zmužnje sy so zadžeržał. Tónle poklad

drje je za tebje zhubjeny, ale dži na pomjezy serbskeho kraja do bratrowskeho susodneho, tam namakaš přez pilne džělo pokład. Sem pak přindže jónu njewinowate džěcatko, kotrež budže sebi ze žoldžemi hrajkać. Jedyn při tym tu zhubi a ztoho narosće dub. Hdyž budže tutón sylny a mócný, tak jón pušća a wudžělaja z njeho kolebku. W kolebcy budže so jedyn z twojich potomnikow čumpać a tuto džěco změje móc pokład zběhnyć.“ A bu čicho.

Stary wowčer njemóžeše tu nóc spać. Přeco so boješe, zo so Budisławej njezbožo stanje. Hdyž rano poča switać, tak njemóžeše so wjacý zdžeržec a džěše na slěbor-nu hórku. Tu namaka Budisława ležo na wobliču, kiž bě kaž mortwy. Wowčer zběhny Budisława, wuhlada drje smjerc blěde wobličo, ale bě hišće žiwy. Na wšitke prašenja njemóžeše Budisław wowčerjej ani słowčka wotmołwić. Jazyk bě kaž zlemjeny. Wowčer dowjedže Budisława do Sernjanskeho hrodu a prikaza služownikej, zo by mlodeho pana do loža položil, hnydom leńčk zwaril a potom z tutym khoreho cyleho wumyl a to kóždy džen tři króc, rano, připołdnju a wječor. Připołdnju přinjese wowčer wotwar ze wšelakich zelow a tón zawěsće Budisława zaso wustrowi. Cyle tři dny ležeše Budisław ćežko khory bjez řeče. Kóždy džen nošeše jemu wowčer, kiž znaješe móc zelow a wukonješe tež lékařjenje, wšelake wotwary z tutych a hlej, na štwórtym dnju dósta khory zaso řeč a čuješe so strowy a čily.

IV.

Sernjanski stary pan so njestróži, hdyž jemu wowčer přez služownika na přenim dnju Budisławeho skhorjenja daše wozjewić, zo je jeho syn skhoril, zo pak so khorosć zawěsće za někotre dny pomínje. Haj tuta powěsć bě jemu jara luba. Jeho spar bě byl zańdženu nóc jara njeměrný. Žahla požadosć za Lubinku bě jeho čuwy roz-

njemdrila. Wjeseleše so, zo je syn skhorjel, přetož mysleše, tak móže wón nětko, kaž je Budisław činił, Lubinku na pastwišću wopytować a so z njej zabawjeć, njetrjebajo so bojeć, zo so tam ze synom zetka.

Hnydom popołdnju samsneho dnja wza rjenje wurězany prok, kiž bě wot swojeje njeboheje mandželskeje jako kwasny dar dóstał, a klóknicu a džěše přez pola a lěski, zo by Lubinku na pastwišću wopytał. Njechaše runje widžany być. Jeho čuće wšak jemu praji, zo so směšny čini, hdyž jako šěsćdžesaćlětny starc za młodej holcu běha. Tola při tajkich wěcach, hdžež knježi hoła požadosć a rozžahłosć, namaka čłowjek přeco dosć winow, zo by so sam jebał. Tuž sebi tež Sernjanski pan praješe: to je moja winowatosć za tym hladać, hač robotnicy tež swoje džěło swěrnje dokonjeja, wosebje potom, hdyž je podhlad, zo to nječinja, kaž drje je to tola pola Lubinki. Na ludži so čłowjek spušćeć njemóže. Dyrbju sam k njej hić a so přeswědčić, kak swoje džěło wukonja. Hdyž stary pan z lěsa wustupi, při kotrymž Lubinka husy paseše, stróži so wona a jeje něžnej ličcy buštej krasnje čerwjenej kaž najrjeńšej róži. Pan so dobroćiwje na nju smějkotaše a rjekny: „Widžu, zo njeje wěrnó, štož je so mi prajiło, zo so wo swój skót njestaraš. Maš huški, zo rjeńše być njemóža. Nimaš je rady?“

Pan wotmjelkny a čakaše na někotre słowa wot njeje. Lubinka bě z khwalbu z erta swojeho knjeza tak přeslapjena a rozhorjena, zo so ji před wočomaj wšo pisanješe. Jeje šija bě kaž zadžernjena, tak zo jenož z najwjetšim napinanjom słowa wustorči: „Haj, to mam.“ Słowčka pana pozbudźichu, zo bliže k njej přistupujo a jej do wóčkow hladajo praji: „Lubinka, ty sy twoje džěło dotal tak swěrnje wukonjala, zo móžu so na tebe spušćeć a tohodla chcu ći wjetše zastojnstwo přepodać. Hlej, nimam nikoho, ke kotremuž bych so dowěrić mohł. Moja dobra swěrna mandželska je mi hižo před wjele

lětami wumrěła. Najstarši syn je wotešoł do cuzby, nje-
wěm, hač je žiwy abo tež hižo ze swěta so pominył. Bu-
disław so wo mnje njestara a Wjelesław je hišće pře-
młody a je najradšo pola towařšow na wopyće. Twoje
swěrne wóčko mi praji, zo by so ty k tomu najlěpje ho-
dźala, mi pomhać hospodarić.“

Lubinka bě poľna stracha a bojosće před jeho z roz-
zahłosću sapatymaj wočomaj a wustorči słowa: „Miło-
ściwy knježe, njech wostanu z husařku.“

So mjerzajo zawoła pan: „Přeco tola njemóžeš z hu-
sařku być. Překładź sebi derje mój dobroćiwy namjet.
Bych wšak tež mohl z tobu jinak řečeć a jednać.“ Kruće
na Lubinku pohladujo so wobroći a woteńdže so hně-
wajcy, zo njeje swój wotpohlad docpěl, Lubinku při sebi
měć.

Budisław džěše samsny dzeń wječor, hdyž bě wot-
khoril, k staršimaj Lubinki a postrowi jeju přecelnje.
Tutaj so postróžištaj, dokelž njemóžeštaj sebi wumyslić,
što mělo to řekać. Ale hišće bóle so naboještaj, hdyž po
někotrych přecelných słowach Budisław rjekny: „Sym
k wamaj přišoł so woprašeć, hač chcetaj mi waju Lu-
binku za mandźelsku dać?“ Spłóšiwje hladaštaj jedyn
na drugeho a njewědžeštaj, što na to motwołwić. Skónč-
nje so Pazdzerowa zhraba a praješe: „Smój drje robot-
nikaj, ale smój sprawnaj a póćiwaj. Tuž so dźiwam,
zo młody pan sebi dowoli z namaj tajkele žorty činić.“

„Ně, nječinja žanych žortow. Lubuju wěrnje a swěr-
nje Lubinku! Spóznach jeje póćiwu dušu, wažu sebi ju
bóle hač wšo druge! Myslu, zo je tež mi přikhilena a tuž
waj prošu, ju mi wudać! Sčinja ju zbožownu. To je moje
čestne ryčeřske słowo.“

„Ale młody pano“, mjenješe Pazdzerak, „što waš nan,
naš miłosćiwy knjez, k tomu rjeknje?“

„Porěčach před někotrymi dnjemi z nanom wo tom.
Ale njedowoli to, haj rjekny, jeli sebi wot njeho wu-

zwolenu njewjestu njewozmu, tak ničo njedóstanu. Tuž chcu so podać do Čech a za lětko a tři sebi myslu, so wrócić, zamožny dosć, zo mohł Lubinku a swójbu derje zežiwić.“

„Lubinka pak je robotnica a praša so jara, hač ju waš nan pušći z robotnistwa.“

„Maš prawje, luby nano, jeli směm tebje tak mjeno-
wać. Najskerje mi klubu ju njepušći. Tola sym sebi
wšitko derje přemyslił. Přihotuju wamaj a Lubincy wu-
ček w bratrowskim kraju a hač tam Sernjanskeho pa-
nowa móc njedosaha. Zo pak wón njeby naprawy pře-
ćiwo mojim wotpohladam činił, tuž wo wšem mjelće.
Što wój nětk k tomu prajitaj?“

Pazđerakowa, kotraž tola hewak doma wšitko roz-
kazowaše, bě hižo dawno njeměrna, zo wona k słowu
njepřińdže. Tuž khětře, prjedy hač muž hubu rozdaji,
wotmołwi: „Wotpohlad młodeho pana nas jara česći.
Tola njechamoj naju džěčo k ničemu nuzować. Tuž chce-
moj so najprjedy Lubinki, kiž hišće na knježim dworje
husy picuje, woprašec, što wona k tomu měni.“

„To je tež moja wola. Sym pak chcył z wamaj samy-
maj porěčec, tuž přińdžech w času, hdyž, kaž wědzach,
Lubinka doma njeje.“

Lědma bě Budisław to dorjekł, bě hižo słyšec, zo so
khěžine durje wotewrjeja a hnydom wočini Lubinka
jstwu a zastupi. Hdyž při błukim swětle młodeho pana
wuhlada, liny so ji čerwjeń přez cyłe wobličo a postróži
so jara.

„Lubinka“, zawoła Budisław wjesele, „njeboj so, praj
sprawnje před nanom a maćerju, hač mje lubuješ?“

Lubinka padny maćeri wokoło šije a swoje wobličo
na jeje hrudzi khowajo šepťaje plačicy: „Maći, nje-
směm jeho rad měć?“

„Rad dyrbiš jeho měć, jeli chceš jeho mandželska
być, dokelž wo to je wón naju prosyl.“

„Haj, Lubinka, pój ke mni, při tym pak přistupi wón k njej, „a polož twoju ručku do mojeje a slub mi, před nanom a maćerju, zo chceš mi swěrna wostać přecy.“

Z blyšcatymaj wóčkomaj wobroći so Lubinka k Budisławej, položi swoju mału ručku do jeho sylneje a šepny: „Haj.“

Budisław položi swojej rucy na jeje ramjeni, zhladowaše ji do jeje krasneju wóčkow a wokoši ju a rjekny: „Wot nětka sy moja njewjesta! Ale hišće džensa dyrbbju tebe wopušćić. Za lětko a tři wrócu so zaso a potom budžemoj na přeco swojej.“

„A čehodla chceš mje wopušćić?“

„Dyrbbju najprjedy kaž ptačk namaj hněžko natwaric, na našim nanowym wobsedźenstwje to njemóžu. To wón přidał njeby. Dyrbbju tuž do cuzeho kraja hić. Tam budu pilnje džělać, zo bych vašeho nana, wašu mać a tebe ze wšěm třěbnym zastarać mohł.“

Lubinka so dopomni na džensniše słowa stareho pana a kaž čorna mrócel přejě jeje čiste čolo, hdyž rjekny: „Čuju, zo mi strachi tu hroža, njebychmy hnydom wšitcy móhli wottud čahnyć?“

„Ty wšak maš hišće mało nazhonjenja tu na swěće, tuž daj mi činić, kaž sebi to ja najlěpje myslu. Tebe pak postaju pod zakit Róženćanskeje maćerje Božeje. Ta tebe njewopušćić, hdyž ty ju njewopušćiš, štož sym wo tebi kruće přeswědčeny, zo to njesčiniš. Jeli pak čí wulke strachi hroža, tak mi to wozjewěće přez stareho wowčerja. Tón so postara, zo ja to zhonju a potom přińdu sem, zo bych tebe škitał z pomocu Božej a jeho swjateje maćerje.“

Spomnjenje na Róženćansku mać Božu, kotruž Lubinka ze wšej džěscowskej nutrnosću česćowaše, rozwjesele ju tak, zo poča so smějkotać a radować kaž džěćo, kotrež wo strachach ničo njewě. Wšitke wotpo-

hlady a předewzaća Budisławowe běchu ji kaž swjate a njezwěri sebi ani słowčko přećiwo nim namjetnyć. Tež staršej młodemu panej dowěrještaj, běštaj spokojom z jeho počinanjom a wšitecy slubichu, wo wšěm mjelčeć.

V.

Budisław chcyše hišće w samsnej noci wotpućować. Nanej „božemje“ prajić njeměješe za nuzne a spomožne. Hdyž mlody pan wot Pazdzerec domoj džěše, zetka při knježich wrotach stareho wowčerja. Wón jemu rjekny, zo by hnydom k njemu do jstwy přišoł. Na to džěše přez dwór do deleńcy a poruči pohončej, zo ma hnydom jeho konja zesydlać, dokelž dyrbi hišće něhdže wotjěchać. Potom džěše Budisław do swojeje jstwy, hdžež hižom wowčer na njeho čakaše. Tomu rjekny Budisław: „K tebi sym přeco dowěru měł, dokelž wěm, zo sy sprawna duša. Chceš mjelčeć wo tom, štož chcu tebi wozjewić?“

„Wěm, zo mlody pan njebudže wote mnje ničeho zleho žadać, tuž budu mjelčeć.“

„Ně, to njeje ničeho zleho. Lubuju Pazdzerec Lubinku. Sym pola jeje staršeju džensa wječor był a ju sebi za mandželsku wuprošyl. Nan pak njecha mi ničó dać, jeli chcu sebi ju brać. Tak sym bjez wšeho zamóženja. Na slěbornej hórcy pak, hdyž bě pónoj do hlubiny zaso zajěla, praješe mi šěry mužik, zo dyrbju so do Čech podać a tam namakam poklad. Tuž džensa w noci tam wotjěcham. Ty pak kedźbuj na Lubinku, zo so jej ničó zleho njestanje a hdy by nuzne bylo, zo pomocy trjeba, tak daj mi wozjewić přez dowěrliwu wosobu. Myslu, zo stary žid, kiž sem khodži kupować, to wobstara. Praj jemu, zo budu jeho derje mytować. Njeh póselstwo wobstara do Čoplic židej, kiž z konjemi wikuje.“

„Pano, wšitko chcu swěrnje wobstarać. Bóh wšohomócnny njech će wjedže, mać Boža a jeho swjaty jandžel njech će zakitataj. Hdyž pak změjetaj kwas, tak wamaj zapiskam wjesoly pochod,“ doda wjesele so smějo swěrnny wowčer.

„Nětk pak dži, a hladaj, zo će nchtó njewuhlada, hewak mohło to hišće tebi pola nana škodžeć.“ Wowčer poda panej ruku, pokhili so hluboko a Budisław čuješe, zo horce sylzy kapaja jemu na ruku. Z rukawu swojeje kapy wutřě sebi wowčer woči a z čichim postrowom: „W Božim mjenje“ so spěšnje wotsali.

Budisław wza wačokaj, kotrajž bě hižom popołdnju sebi derje přihotował a ze kožanymi pasami zwjazal, zamkny swoju jstwu a khwataše do konjenca. Tu položi wačokaj na hižom zesydłaneho konja a rjekny pohončej: „Změješ něšto časa mjenje džěla, chcu na dlěžši čas zapućować“, a wujěcha won do čmoweje nocy. Jěchaše přez klóštr a Porchow do Stolpina a wottud do Pěrna. Znaješe derje puće a šćežki Łužiskeho kraja a tež hišće dale, dokelž bě wjele wokoło jěchał. Wot Pěrna, hdžež sebi wotpočny, poda so do Čoplic. W Čoplicach namaka bórzy žida, kiž z konjemi wikowaše. Tomu chcyše swojeho rjaneho konja předać. Plaćizna, kotruž žid poskići, drje so hódności konja njerunaše, ale Budisław jeho jemu za tón pjenjez wostaji, dokelž mysleše, zo móže žida hišće junu nuznje trjebać. Prošeše žida, zo by jemu na dlěžši čas wačokaj skhował, štož tutón rad sčini. Swoju ryčeřsku drastu přeměni ze wšědnišej, kiž sebi pola druheho žida, wikowarja ze drastu, nakupi. Swoju ryčeřsku pak składze sobu do wačokaj a rjekny konjacemu wikowarjej: „Chcu so do Haja podać, zo bych tam w slěbornych podkopakach džělał. Jeli tebi wot stareho Šmula z Budyšina na Sernjanskeho Budislawa póselstwo dóndže, tak mi to derje

wobstaraj do Haja. Wotrunam so. Mam wšelake drohotki we wačokomaj po njebohej maćeri.“

Žid, kotryž měješe wulke nazhonjenje we wobkhadže z ludźimi, to kruće slubi. Budisław však wědzeše, zo žid za pjenjezy slubjenje swěrniso dźerži, hač što druhi. Tuž so bjez starosće poda z mjeńšim wačokom, hdžež měješe najnužniše wěcy k wšednej potrjebnosći, do Haja.

We Haju přistaji so Budisław jako wšedny podkopkowy dźělačer. Za tuni pjenjez namaka pola sobudźělačerja nóclěh a zastaranje. Wšednje khwataše hižom rano zahe po khodbach hluboko do horow z druhimi dźělačerjemi, zo by tam hač pozdže do wječora kamjenje klepał, w kotrychž su slěborne žilki. Jeho mjehkej rucy běštej bórzy poľnej mozlow, haj krwawej, tak zo bě jemu skoro njemóžno, klepak do rukow wzać. Husto zakusowaše ze zubami, hdyž so krwawe mozle pukachu, ale wón wutra a přetra. Myslička na Lubinku wolóži jemu wšitke ćerpenja a bolosće.

Konjacy židowski wikowař spózna, zo je dobru kup sćinił. Nětk rěkaše praweho kupca za konja namakać. Wón picowaše konja derje, myješe a česaše jeho, tak zo so kón bórzy cyle swěćeše. Praješe sebi, tajki krasny čorny by so derje za duchowneho knjeza hodzał, takle za jeneho prelata. Tón by mi mohł jeho skerje zaplaćić. Za dvě njedželi po kupje poda so žid z konjom do Oseka, zo by jeho prelatej klóštra pokazał. Osekskemu prelatej so kón wulcy spodobaše a kupi jeho za drohi pjenjez.

Młody mnich, kiž měješe hospodařstwo dohladować, wobhlada sebi konja a grat bliže a tu widžeše mosaznu debjeňku, do kotrejež běchu słowa zaryte: Budisław Sernjanski. Mnich zbledny. Prašeše so žida, z wotkel ma konja. Tón však so wurěčowaše a njechaše ničo přeradžić. Hdyž pak knjez prelat jemu hrožeše, zo

wěc swětnej wyšnosći přepoda, jeli wěrnosć njepraji, so žid naboja a powědaše, kak je jeho za jara drohe pjenjezy kupił wot ryčerja, kiž je so do podkopkow w Haju podał.

Mnich zajuska: „Deo gratias (Bohu budź džak), tak namakam bórzy swojeho bratra.“ Z prelatowej dowolnosću sydže so hnydom na runje kupjeneho konja a jěchaše do blizkeho Haja. Za štwórc hodžiny tam hižom bě. Mnich so prašeše předstejičerja podkopkow, kotrež Ryžomborskemu panej słušachu, za cuzym před dwěmaj njedželomaj přistajenym džělačerjom.

Předstejičer rjekny: Nowy džělačer Budisław, kaž so mjenuje, je jara pilny a swěrný. Je za jara krótki čas póznał kajkosć kamjenjow a ma wulki šik, namakać slěborne žilki. Je wšak widzeć, zo ručneho džěla hač dotal wjele wukonjał njeje. Jeli pak budže so tak dale derje wuwiwać kaž hač dotal, dostanje bórzy dohlad nad druhimi.“

„To mje jara zwjeseli“, znapřećiwi mnich, „štož wo nim słyšu. Je to jedyn z mojich znatych. Wěm, zo by to wobćežne bylo, nětkle jeho wot džěla wotwołać. Ale prajće jemu, zo by zajutřišim — wšak je to njedžela — do klóštra přišoł a so za paterom provisorom woprašal. Bych rady jeho zaso wohladał.“

„To so stanje, praju jemu džensa wječor, knjez pater provisoro.“

Nutrny džak a wutrobny postrow zawoławši jěchaše pater provisor abo zastaračer klóštra pomaluku zaso domoj. Popušći konjej wuzdu. Mnichowa wutroba so radowaše, zo bratra bórzy wuhlada. O kak wjele prašeni měješe na jazyku, što nan čini? hač je hišće žiwy? što bratraj? Što znaći Serbja?

Jeho wutroba so přecy bóle a bóle zahorješe a móčna žadosć za domiznu jeho přewza. Horce sylzy ronjachu so z jeho rjaneju wočow a wolóžichu jemu ćežku

bolosć, kiž bě lěta dołho potajnje w sebi nosył. Puć so jemu tak khětře miny, zo so džiwaše, zo kón zasta na klóštrskim dworje.

Wjacław abo kaž nětko rěkaše Pater Hrjehoř, nje-móžeše dočakać, zo by njedźela byla. Ale runje tak njesćerpnje wočakowaše ju Budisław. Bě jara wćipny, mnicha wohladać, kiž by jeho znał. Wjacy króc ćišćeše so jemu do rozuma myslička, zo to mohl samo jeho starši bratr być. Zdychowaše při sebi: O, hdy by to byl, kak cheył so Bohu Knjezej a Róžeńćanskej maćeri Božej džakować.

Njedźelu rano zahe khwataše Budisław do Oseka. Wón zastupi do wulkeje krasneje cyrkwje, kotraž bě z ludźimi skoro napjelnjena. W khórje stojachu mniša do dołhich bělych drastow zawaleni z bělym nawodźeńkom na hłowje. Nadobo padnychu wšitcy na zemju a započachu so laćanski psalmy modlić. Za dobru khwilku kročeše z kapale měšnik swjatočnje zdrasćeny k wulkemu wołtarjej, zo by Božu mšu swjećił. Hłuboke sylne hłosy mnichow zanošowachu słowa psalma jako započatk swjateho wopora, potom pak so přeco bóle a bóle pozběhowachu ponižnje a žadosćiwje wołajcy wo Božu smilnosć: kyrie eleison. Hdyž měšnik při wołtarju zaspěwa: Gloria in excelsis Deo — česć budź Bohu we wysokosćach — zaklinčachu čiste hłosy młodych mnichow kaž zwuki jandželow. Po swjatym scénju zanjese měšnik: credo in unum Deum — wěrju do jeneho Boha — a nětko šumješe z dušow mnichow kaž sylny wětr wozjewujcy z krutym předswědčenjom wěru do jeneho Boha, stworićerja njebjes a zemje. Štož měšnik při Božej mši skutkowaše, to tołmačachu pobožne spěwy mnichow ludej. Hdyž so mniša po Božej mši wot salichu, džěše tež Budisław k wrotam, zo by so tam klóštrskeho bratra za P. provisorom woprašal. Klóštrski bratr Jakub postrowi ponižnje cuzbnika a dowjedže

z khwatkom Budislawa po jeho přeću k Paterej provi-
sorej. Pater Hrjehoř wuhladawši Budislawa khwataše
so radujo k njemu prajicy: „Budź postrowjeny, luby
bratře!“ padže jemu wokoło šije a wokoši jeho. Ze za-
stróženjom njewědžeše najprjedy Budislaw, što ma pra-
jić. Skónčnje so zhraba rjeknywši: „A ty tu? a mnich?“

„Haj sym tu, kaž widziš. Pobych, hdyž z domu wo-
teńdžech, dvě léce w Prazy na šulach. Potom prošach
wo přijće tu. Přiwzachu mje. Sym tu wuknył a
potom mje knjez prelat pósła někotre lěta do Prahi na
wysoku šulu, zo bych tam bohosłowstwo dowuknył a
tež druhe wědomosće. W Prazy wuswjeći mje knjez
biskop na duchowneho a nětko mam tu klóštrske kubla
dohladować a dyrbjú mojich klóštrskich sobubratrow
zastarać ze wšěm, štož je k žiwjenju trěbne. Nětk pak
pój ze mnu do jědźernje, zo bychmoj tróšku posnědałoj.
Wšitko druhe móžemoj sebi w běhu dnja wupowědać,
dokelž sy tola džensa cyły dzeń z mojim hosćom.“

Tutón dzeń, kotryž Budislaw w klóštrje pola swoje-
ho zaso namakaneho bratra přežiwi, bě jedyn z naj-
zbožownišich w jeho žiwjenju. Tola hdy by Budislaw
wědzał, što so w samsnym času w Sernjanach stawa,
tak so njeby zbožowny čuł, ale jara njezbožowny.

Přikhilenje k Lubincy bě pola stareho Sernjanskeho
pana wšitke mjezy překročilo. Wón zhoni, zo je Budi-
sław wotjěchał. To bě jemu jara lubo. Chcyše čas wu-
žić, zo by Lubinku sebi dobył. Ale wšitke jeho próco-
wanja běchu podarmo. Hdyž widžeše jeje wotkhile-
nosć, tak so rozsudzi, ju z njesprawnymi, namócnymi
srědkami dobyć. Pan zawoła swojeho drača k sebi, wo
kotrymž wědžeše, zo je jemu podaty w dobrym a złym.
Wón rjekny jemu: „Mój syn je za Lubinku khodził, kaž
je znate a nětko je wotjěchał. Myslu, zo je to ze zrudo-
by činił, dokelž jemu njedowolich, so z Lubinku wože-
nić. Mi pak je jeho žel. Tuž chcu Lubinku pruhować.

Myslu, zo to najlěpje z tym činju, hdyž ju do ćesna za-
ćěrju.“

„Zawěsće, zawěsće“, lišćeše so drač.

„W nocy wotnjeseš z husaceho khlěwa dvě najrjeń-
šej husycy. Jenu zadajiš a wotskubaš. Potom wzmi
žiwu a mortwu husycu a donjes jej Pazdzerjecom a
daš jej do jich khlěwčka. Pjerjo stykaš do měška a po-
ložiš jón při mortwey husycy. Rano, hdyž husařka na-
še husy z khlěwa pušći, lič je. Praj jej, zo dvě pobra-
chujetej a zo je jej najskěrje kradnyła. Dži z jastwow-
nikom k Pazdzerjecom a přehladajtaj khlěw. Hdyž
tam husycy namakataj, přińdžeš mi hnydom wěc wozje-
wić. Wěm, zo budžeš mjelčec, hewak by ěi hłowa wja-
cy kruće njesedźala.“

Drač sebi najmjeńšeho swědomja z tuteje njespraw-
nosće nječinjaše. Bě wšak na poručnosć swojeho pana
wšelake wěcki wukonjał. Měješe pak tež swětłej woći
a mysleše sebi, zo to pan nječini swojeho syna dla, ale
sebje sameho dla.

Rano wukonješe drač swědomiće, štož bě pan poru-
čil. Hdyž z posměwkom panej wozjewi, zo je Lubinka
padušstwa podhladna, dokelž su pola Pazdzerjec dvě
rjanej knježej husycy namakali, běžeše tutón sam hny-
dom na dwór. Rozhorjeny so počinajo, wołaše na Lu-
binku, tak zo po cyłym dworje klinčeše:

„Što dyrbbju słyšeć wot drača? Padušnica sy! My-
sliš drje, dokelž je mój syn z tobu kusk rjenje činił, zo
směš sebi z mojeho kubła zebrać, štož so tebi chce. Haj,
husaca pječeń, to by takle bylo na twoju slědnu hubu!“

Lubinka pak plakaše z hłosom. Što dyrbbješe prajić?
Padušstwo zdaše so dopokazane być. Wohańbjena sto-
ješe tu před čeledźu a robotnikami. A někotra z robot-
nicow so potajnje w swojej duši nad tym wjeseleše. Bě-
chu jej dosć zawidźeli, zo młody pan bě napřećo Lubin-
cy přecelny. Lubinka zdychowaše jenož, zo by so tola

zemja wotewriła a ju póžrjela a tak ju skhowała před wočemi, ze wšěch rózkw na nju zhladowacymi.

Plačicy přiběžeštaj Pazdzerjak a Pazdzerjakowa a ta wołaše: „Džěćo, džěćo, je to móžno, zo sy namaj tajkule hańbu načiniła! Radšo bych chcyla, zo by so mi khěžka nad hłowje wotpalila, hač zo tebje tu widžu jako padušnicu wobskorženu.“

Pan rjekny: „Myslu, zo wój tež njewinowataj njejestaj, dokelž sama tola njeby mohła husycy pjec a jěsć. Jastwownik njech husarčku wotwjedže do jastwa. Što so z wamaj stanje, to bórzy zhonitaj.“

Tute panowe słowa porazychu Pazdzerjowu, tak zo so wona zwjeze a do womory padny. Donjesechu ju domoj. Bě derje za nju, zo njewidžeše, kak hrubje ze Lubinku wobkhadźowachu, hdyž jej rucy zwjazachu a ju do jastwa wotwjedžechu.

Štyri njedzele bě Lubinka hižom w jastwje. Jastwo, kiž bě zdžela pod zemju, bě jara zanjerodžene a njestrowe. Při suchim khlěbje a wodže dyrbyeše tam jata wo dnjo a w nocy sama přebywać. Hdyž jej jastwownik kóždy dzeń rano khlěb a wodu přinjese, tak so wón džiwaše, kak měrna a spokojna bě jata. Wona njeskoržeše, wona so na ničo njehóršeše, kaž běchu to hewak druzy činili. Jastwownik wšak njewědžeše, kelko so Lubinka modli, kak často wona spomina na lubeho Jězusa, hdyž tutón njewinowaty w jastwje přebywaše a měješe hišće k tomu mnoho ćerpjeć wot njemiłosćiwych dračow. Wona so poda cyle do Božeje wole a bě přesvědčena, zo Bóh Knjez njewopušći ženje tych, kiž so jemu dowěrja a jeho kaznje swěrnje wobkedźbuja. Byrnjež jeje čelna rjanosć hinyła, tak so tola z jeje čisteju wóčkow blyšćeše duchowna jasnosć, kotraž sama na twjerdu wutrobu jastwownikowu najwjětši začišć činješe. Wón poča dwělować, zo je Lubinka padušnica a rozsudži so, panowe prikaznje njewobkedźbujo jej pomhać, štož je jemu móžno.

Jedneho dnja roznjese so po wsy nowinka, zo budže jutře so sudzić wo Lubincynem paduštwje. Jako wobskorženaj měještaj přińc Pazdzerjak a jeho žona, jako swědk pak drač. Pan ze svojim pisarjom běštaj sudnikaj. Hdyž běchu so wšitcy w postajenym času w sudniskej jstwi zhromadźili, přiwdje jastwownik Lubinku ze zwjazanymaj rukomaj na khribjeće. Jeje ličcy drje běštej zblědnjenej, ale jeje wóčcy a sněhběle čolo swědčachu wo jeje njewinosći. Jeje ponižne, ale we Bohu skrućene přistojne zadžerženje napjelni pana z wobdžiwanjom tuteje jednoreje holčki a rozpali znova w nim požadosć za njej. Mysleše sebi ju dobyć z wopokazmom swojeje knježskeje miłosće. Pan wotewri sudniske jednanje z tym, zo so Lubinku woprašaja, hač je husycy kradnyła, štož tuta z jasnje wuprajnym „ně“ wotpokaza. Na to prašeše so jeju staršeju, hač staj husycy kradnyłoj? Plačicy wotmołwištaj, zo ničo njewěštaj, kak je so to stało.

Drač a jastwownik prašenaj wobkrućištaj, zo staj husycy, jenu morwu, jenu pak žiwu w Pazdzerjec khlěwje namakałoj. Pan jako sudnik započaja nětko dołhu rěč, w kotrejž mjez druhim praješe: „Husařka je jara podhladna, zo je husycy kradnyła. Ale sudnik je přeswědčeny, zo njeje wulkosć njeskutka a jeho zrudne scěhwki spóznała. Je hišće bóle džěčo hač poľnoľetna. Na staršimaj wjetša wina leži, zo njejstaj swoje džěčo lěpje wukubłałoj. Tuž sudnik spózna wako nuzne, zo so wobskoržena přepoda tam, hdžež so hubjene wukublanje z dobrym naruna. To je panowej hospozy a tak ma sudnik sam najlěpšu přiležnosć wobkedžbować, kak so jata polěpša. Staršej husařki pak staj khudaj.“ „Tuž“, rjekny „njecham wamaj wulke ćeže napoľožić. Žiwu husycu da drač zaso k stadłu, ale zadajenu njemóžach sam wužić. Dach ju dračej jako myto za jeho swěru, z kotrejž so za moje wobsedženstwo stara. Štož tuta plaćeše, mataj za-

plaćić, dokelž zawěšće njechataj, zo bych ja hišće waju dla škodu měl.“

Ze sylzajtymaj wočomaj džakowaštaj so husarćynaj staršej panej za jeho wulku miłosć. Lubinka pak čuješe, čehodla je pan tajki wusud wuprajił. Padny na kolenje a zawoła: „Pano, prošu će, daj so mi zaso do jastwa wróćić!“

Z hněwom so pyrjo pohladny na nju zakhmurjenje a rjekny: „Złóstne džěćo, to je džak za moju dobrotu? Hdyž hišće so tam nabyła njejsy, tak tam zaso dži. Ale hdyž tam zahinješ, tak budžeće mi wobswědčić, zo ja njejsym na tym wina.“

Pazđerjowa łamaše rucy, padny na kolenje a prošese: „Pano, njewzmi ji to za zło! Njewě, što rěči. Chcu ju rozwućić, kak džakowna dyrbjala za tak miłosćiwu wusud być.“

„To je rozumne słowo. Njeh najprjedy w samoće swoju winu spóznaje a potom dam tebje zawołać, zo by swoju holcu powučila.“

Hdyž so Lubinka do jastwa wróći, džakowaše so z cyleje wutroby Bohu, zo je ju z pazorow rozwólnika wumožil a slubi maćeri Božej Róženćanskej, do kotrejež zakita so husto poručese, zo chce radšo swoje žiwjenje woprować hač so w hrěšnosći tutomu požadliwcej podać.

Jastwownik měješe dwanaće lět staru holčku z mjenom Mařku. Tu pósła husćišo bjez panoweje dowolnosće k Lubincy skradžu do jastwa, zo by ju trošku rozwjese-
liła. Tuta přinjese tež wot jastwownika wšelake posyl-
njace jědze. Lubinka njechaše pak ničo wot tutych wop-
tać, dokelž bě ze suchim khlěbom docyła spokojom. Ale
Mařka prošese tak lubje a wobstajnje, zo jej k woli je
wopta. A hdyž bě je woptala, jej zesłodžichu a zjě je.
Tak poča tež čělnje zaso bóle wožiwjeć a bě wjesoła a
bjezstarostna kaž jónu wonka na pastwje při svojich
husoch.

Tola Sernjanski pan njezabu na Lubinku. Njechaše a njemóžeše swoju žadosć za njej potlóčić. Za tři nje-
džele po wusudže da Pazdžerjowu k sebi přińć a rjekny
jej: „Wěš, zo mohł twoju holcu ćežko khłostać, ale nje-
činjach to. Chcych jej dobrotu wopokazać a ju z jastwa
wumóžić, ale płáćeše mi z njeđžakom. To drje mje boli.
Ale sym zwólniwy jej wšitko wodać, jeli by chcyla je-
nož kusk rozuma wužiwać. Mam ju rady, chcu ju měć
kaž džěćo, haj knjeni mohła tu być, hdy by jenož kusk
přikhilnosće ke mni měla.“

„O pano, pano, kak dobroćiwy sy!“

„Haj, tež wój starnjetaj a wona mohła wamaj pom-
hać, hdy by tu knjeni byla. Ale ma mojeho Budisława
we hłowje. Bóh wě, hdže tón je. Njewróći so wjacj kaž
Wjacslaw. Tuž jej wučěr kołwrótne myslički z hłowy
a rozwuč ju, kajke zbožo na nju čaka.“

Pazdžerjowa bě kaž z radosću wopojena, hdyž zasły-
ša, zo chce pan jeje Lubinku měć a bě wěsta, zo ju za to
dobudže a tuž khwataše wjesele do jastwa k swojej
džowěičcy.

Čehož by so mać najmjenje nadžala,, to so sta. Hdyž
z jastwownikom k jastwowym durjam přińdže, słyšeše
Lubinku w jastwje spěwać. Tuž zasta, posłuchaše a za-
słyša: „Pod bělu brězyčku najradšo nětko du; pod njej
zamknyć wóčko žadam, jeli zas joh' njewohladam.“

Jastwownik wotamkny, Lubinka so postróži. Hdyž
pak mać wuhlada, běžeše k njej a padny jej wokoło šije
prajicy: „Luba maći! To pak je rjenje, zo ke mni při-
khadžeš! Sym hižo wot ranja sem čuła, zo mje džensa
něšto zbožowne potrjechi. Tuž budź wutrobnje powi-
tana.“

Jastwownik so mjez tym wotsali a Pazdžerjowa mó-
žeše při swoim džěsću wostać, kaž dołho so jej spodo-
baše. Tak měještej časa dosć, zo móžeštej so wo domja-
cych naležnosćach rozrěčeć, ale tež wšitke nowinki sebi

wupowědać. Hdyž pak wulka myš z džěry na wopyt kukaše, nastróža so Pazdzerjowa a zawoła: „Ně, Lubinka, jow njechamoj dlěje wostać! Pan wě, što tu ćérpiš a tuž je mi přikazał, zo bych tebje k njemu přiwjedła, dokelž ma tebje rady.“

Lubinka zblědny, zhladny zrudnje na mać prajicy: „A ty, maći, ty chceš mje k njemu wjesć? Mysliš sebi wo mni, zo sym tak špatna? O, kak bych so wjeseliła, hdy by měla wótry nóż sobu a mi prajiła: „Moje džěčo, radšo překolu twoju wutrobu, hač zo tutón rozwólnik tebje dóstanje do swojich pazorow.““

„Rěčiš wšak kaž njenazhonite džěčo. Štó chce wot tebje što špatneho? Je to něšto wopačne, hdyž pan tebje požada za swoju mandželsku? Wšitke druhe bych z wjeselosću juskala, hdy by so jim tajke zbožo poskićilo.“

„Njejsym so ženje po druhich měla. Činjach přeco, štož mi moje swědomjo kazaše. Hidžu tohodla tych, kiž z rjanym słowom mandželstwa zakrywaja swoje hrěšne požadosće.. W stawiznje młodeho Tobiasa sym čitala, zo je djaboł sydom tajkich mužskich zadajil.“

„Ale džěčo, někotre lětka jenož a potom wón tak ze swěta woteńdže a ty zdžědziš wulki džěl jeho kubłow.“

„Ně, maći, bych sama před sobu so hańbowala, zo čakam na smjerec staruša. Moje swědomjo pak mi žane kubla njezamuća. Radšo chcu być prošečka hač lubka, dokelž jako jeho mandželska so njebych ženje čuła.“

Pazdzerjowa wza sylzy k pomocy, kiž so jej bohaće po licomaj kulachu a hikaše: „A na twojej staršej, kiž staj wšu lubosć a prócu na tebje naložiloj, kiž staj sebi dórtek wot huby wottorhnyłoj, zo byštaj tebje nasyćiloj, na teju ty njedžiwaš! Ty njedžakowne džěčo! Hladaš jenož swójeho wužitka! Młody pan khodži tebi we hłowje! Ale prjedy změješ zmoršćene mjezwočo, hač toho dóstanješ.“

„Ale maći!“

„Haj byla sym twoja mać. Sym tebje w bolosćach porodziła a nětko mi njechaš pomhać, hdyž móžeš? Chceš traš ty na swoje swědomjo sebi wzać, zo mój z twojim nanom hłodu wumrějemoj?“

Lubinka zapłaka a tute sylzy wukhadzachu z ćežko ranjeneje wutroby. Nječuješe mać, kak jara wona ju a nana lubuje! Štož pak mać wot njeje žada, to nima wona za prawo před Bohom a před swojim rozumom. Što ma činić. Nichtó tu njeje, kohož mohła so wo radu woprašec. Dyrbi so rozsudzić. Dołho a dołho myslí. Skónčnje pozběhnje swojej woči k maćeri prajicy: „Maći, chcu z tobu do hrodu hić. Jenož wo jene prošu: Wućin mi pola pana, zo móžu štyri njedzele dołho pola stareje panoweje hospozy wo dnjo a w nocy bydlic, dokelž dyrby so najprjedy na nowe wobstejnoscě zwućic.“

Kaž slónčko w nalěcu z tajkim směwatym wobličom wjedzeše pyšnje swoju džowčičku Pazđerjowa do hrodu. Běše přeswědčena, zo pan Lubincynu próstwu rad dopjelni, štož so tež woprawdze sta.

VII.

Budisław bě pilny a wustojny džělaćer. Kóždu njedzelu přežiwi při swojim bratru w klóštrje a na to so cyły tydzeń wjeseleše. Jeho předstejićerjo wažachu sebi wulke kmanosće Budisławowe za hórnistwo jara a tak sćinichu jeho za krótki čas za dohladowarja. Bě kruće zakazane, kamjenje, w kotrychž so kow namaka, za sebje zwužiwać. To wšak tež Budisław nječínješe, ale wón bjerješe sebi wšelake kamjenje z kowom domoj, zo by je tam rozklepał, dospoľnišo spóznał a tak so w hórnistwje wudospoľnjał. Wšelacy pak jemu zawidzachu, zo je tutón cuzbnik za jara krótki čas tak spěšnje w zastojnstwje postupował. Njepřecelske wóčka tohodla jeho wótrje wobkedžbowachu. Budisław pak wo tom ničo

njepytny, bě jenož za swoje hórnistwo a njedźelu za swojeho bratra žiwy.

Jónu wječor, hdyž z džěla domoj přikhadžeše, steješe při jeho bydlenju žid Šmul z Budyšina, kiž hižo wot nazdala wołaše: „Khwataj, khwataj, mlody pano, čakam tu hižo dlějši čas. Škoda kóždeje hodžiny.“

„Witaj, Šmulo! To mje wjeseli, zo něšto wot doma zhonju.“

„Zhoniš, ale ničo wjeseleho. Hnydom zebjer swoje wěcy a potom khwatajmoj do Čoplic a wot tam jěchaj domoj do Sernjan. Lubinka će prosy, je w najwjetšej nuzy.“

Kaž poraženy steješe Budisław a zdychowaše: „Lubinka w nuzy.“ Žid dyrbyeše jeho torhać, zo zaso k sebi přińdže a zo so poča přehotować.

Runje chcystaj khěžku wopušćić ,tu přińdže Budisławowy towařš domoj, ke kotremuž skrótka rjekny: „Zamoľw mje pola direktora. Dyrbju khětře wotpućować.“

Po puću powědaše žid Budisławej, zo je stary pan Lubinku přećiwo jeje woli do swojeho domu přewzał a chce so z njej woženić. Je ju daľ wobkedźbować, zo njeby mohła z nikim słowčka popowědać. Jónu pak je ju stara panowa hospoza po jehnjo k wowčerjej pósłala. Tomu je prajila: „Luby wowčerjo, nimam nikoho, kiž by mi pomhaľ. Smil so nade mnu. Wumož mje. Džens za tydžen je po mni, njemóžu staremu panej wjacy wučeknyć.“ Stary wowčer pósł mi hnydom poselstwo, ale njeběch runje doma. Pano, nóc a džen maš hišće časa. Potom je Lubinka za tebje zhubjena.“

Tak dóńdžeštaj do Čoplic, hdžež džěštaj k židej, kiž z konjemi wikowaše. Tomu bě džěn Budisław tež při swojim přikhadže do Čech swojeho konja předaľ. Za drohoćinki, kotrež měješe we waćoku, pola žida skhowanem, kupi sebi wot tutoho rjaneho jězdneho konja. A hnydom wotjěcha přez Krupku k horam, krajnej hra-

nicy. Bě pózdnja nazyma. Z horow duješe jemu zymny lodžany wětr napřečo, tak zo so konjej a jěcharjej dych zalěhowaše. Zemja bě zmjerzła a puć hladki. Čim bóle so wjerchej hór bližeše, čím hladši bě puć. Dyrbješe derje konja dzeržeć, zo wobaj njepadnjetaj. Po přenapinatym pućowanju dorazy na druhi dzeń na wječor do Dobrošic, hdžež bě Budisławowy swěrný towařš z panom. Toho pomoc nuznje trjebaše, štož jemu tež tutón zwólniwje přilubi. Wječor jěchaše Budisław k Sernjanam, hdžež konja w kečkach pola mlyna přiwjaza. Pěši džeše wokoło wsy k staremu wowčerjej. To bě radosć za starca, hdyž młodeho pana wuhlada. Budisław rjekny: „Najprjedy praj mi, kak ma so z Lubinku? W kajkej nuzy je?“

„Pano, to drje móžeš sebi sam myslić. Djaboł je staremu panej do wutroby dał, zo staj z dračom hromadze Lubinku paduštwu winowaloj, zo by ju tak do swojich rukow dóstał. Jutře je jeho a nchtó ju jemu njewutorhnje. Jeli chceš ju měć, tak je najwjětši čas.“

„Sym a wostanu tebi džakowny za twoju starosć wo Lubinku a wo mnje. Najprjedy chcu so zrěčeć z Lubincynymaj staršimaj. Dži tam hnydom prajić, zo ja za tobu přińdu; hewak mohłoj so nastróžeć. Tola nimo jeju njesmě žadyn čłowjek zhonić, zo tu sym.“

Pola Pazdzerjakec mějachu wšitke woknješka ze sukny a kabatami derje zawěšane, tak zo njebě móžno z někajkej škałbičku přez wokno do jstwy pokuknyć. Robotnicy wšak jedyn druhemu njewěrjachu. Hladachu, hač njebychu něšto pozdačneho abo podhladneho nazhonić a dračej a tak panej wozjewić móhli a z tym sebi někajku lěpsinu zaslužili. Najbóle pak wobkedźbowachu Pazdzerjakec, přetož jim zawidžachu, zo chce sebi panjich holcu wzać.

Při blukej swěcy, kotraž bě wot třoch stron ze starej drastu zawodźeta, sedźachu Pazdzerjakec z wowčerjom, hdyž mlody pan skradžu zastupi.

Budisław powědaše, kak je swojeho bratra w Oseku namakał a zo so jemu samemu nětko derje wjedže a přistaji: „A nětko sym přišoł po Lubinku.“

„A što budže z namaj“, zdychny Pazdzerjowa. Pan by naj přesčěhał hač do smjerće.“

„Sym hižo tež na waju myslil. Tež wój dyrbitaj ze mnu sobu. Ja waju zastaram ze všem trěbnym.“

„Pano“, rjekny Pazdzerjak, „kak cheył ju z hroda wotwjesc. Je to skoro njemóžno.“

Wowčer so smějicy mjenješe: „Móžno je wšitko. Kusk rozuma wšak k tomu słuša a žonjaceje lesće. Jutře je stareho panowa. Ale žonjaca lesć dobudže za nas hišće džen a nóc. Slysach jónu, zo w starych časach žona muži wjele lět za nós wodžeše. Bě slubiła, zo so wuda, hdyž přestrjenc napleće. Ale njebě ženje hotowa, dokelž štož wo dnjo napleće, w nocy zaso rozpušći. Tuž njech Pazdzerjowa jutře rano k panej dže a praji jemu, zo tola njemóže so z robotnicu woženíc. Praj jemu, zo dyrbi najprjedy Lubinku a waj za swobodnych wuprajić a to pisomnje. Tak dobudžemy čas. Při tym maš přiležnosć z twojej dżowku porěčeć a ju na čekańcu přihotować.“

Tajka dobra wowčerjowa rada napjelni wšitkich z wjeselej nadźiju, wosebje pak Budisława. Hdyž běchu hišće dlějši čas wo wšelakich drobnostkach wuradźowali, při kotrychž přeco wowčer pomoc wědžeše, wlečeše so mlody pan k swojemu konjej, zo by do Dobrošic dojechał. Bě sprócný a mučny a trjebaše dlějšeho wotpočinka k napinacemu džělu.

Nazajtra rano kročeše Pazdzerjowa po wsy dele do hrodu. Z woknami zhladowachu ze wšěch khěžkow ludžo za njej, činjachu šćipate přispomnjenja, ale sta so to ze zawisce. W hrodze namaka w kuchini při starej

hospozy Lubinku, kiž tak zrudnje na mać zhladowaše, zo bě Pazdzerjowej, kaž by jejnu wutrobu kłok překłol. Pazdzerjowa pak měješe wjesole mjezwočo a mikaše radostnje skradžu na Lubinku, prajicy: „Džensa su so štyri njedzele minyle. Du panej, zo bych tebje dla z nim wujednała. Budže to wšitko k twojemu lepšemu a wěm, zo budžeš mi za to jónu džakowna.“ Lubinka njewědžeše, što ma k tomu prajić.

Sernjanski pan bě so derje wuspał a bě džensa jara wjeseleje mysle. Hdyž bě Pazdzerjowa jeho ponižnje postrowiła, rjekny: „Pano, Lubinka so wjeseli, zo budže sobustaw wašeje wysokočesceneje swójby. Tak budže waša. Ale pan tola njebudže zechcyć sebi robotnicu wzac, džowku robotnikow. Prosy tohodla, pano, ju a jeje staršej džensa najprjedy pisomnje za swobodnych wuznac. Džensniši džen chce być potom swobodna a jako tajka přewozmje hospodařstwo wot hospozy.“

Stary pan so wjesele směješe, prajicy: „To dyrbi čłowjek přidać. Mać wě lepje hač žadyn druhi čłowjek džowcy hłowu na prawe městno postajić. Dam pismo hnydom wot pisarja zhotowić a je wobkruću z mojim podpismom a kołkom. Lubincy pak dam jako dar mojeje lubosće krasneho jěchařskeho konja. Drasty a wobydlenje za nju mam přiřadowane. Bych so wjeselił, hdy by džensa hnydom spytała na konju jěchać. To budže mi znamjo, zo mje lubuje. Pomhaj ji, zo by so předrasćila. Hospoza njech wamaj pokaza za nju přiřadowanu jstwu.“

Z radosću by najradšo Pazdzerjowa poskočila. Njebě sebi myslila, zo stary blazn ji tak lohko do paslow polěze. Pana z wulkim džakprajenjom wopušćiwši khwataše k Lubincy. Hospoza zaslyšawši, zo je Lubinka nětko knjeni w hrodze, přepoda ji kluč. Njebě ji však to lohko, sylzy mačachu jej zmoršćene wobličo. Hdyž mać a džowka nětko samej w krasnje wudebjenej jstwi,

hdžež přihowane ležachu wšelake knježske drasty, přebywaštej, přimny Pazdzerjowa Lubinku wokoło šije a wokoši ju nutrnje na čolo, prajiwši: „Wjesel so, džěčo, Budisław tu je. Bóh knjez je će zakitał hač dotal. Sym přeswědčena, zo prez zastupnu próstwu maćerje Božeje Róžeńcanskeje a swjateho jandžela pěstona budžemy hišće džensa w nocy wumóženi z tuteje lawjaceje jamy.“

„Ale kak?“

„Džěčo, nječin sebi žanych starosćow. Poskaj na mnje. Pan je či darił jězdneho konja a přeje, zo by hižo džensa wuknyła jěchać. Čin to! Sy knjeni, maš kluče. Wobtykamy konjaceho. Hdyž budžeš džensa jěchać wuknyć, praji tebi, što maš w nocy činić. Nětko pak pój, zo će předrasću. Dyrbju za pućowanje wšitko přihować. Mój z nanom póndžemoj z tobu.“

Z wjeselosću padny Lubinka maćeri wokoło šije, rjeknywši: „O kak zbožowna sym, zo budžetaj wój při mni!“

Hdyž bě Pazdzerjowa Lubinku jako knjeni wustrojila, khwataše spěšnje domoj, zo by sebi wšitko na wotpućowanje přihowała.

Popołdnju samsneho dnja wuknješe mloda knjeni na dworje jěchać na darjenym krasnym šumjelu. Pan přihadowaše z woknom a wjeseleše so, kak wušiknje wona to dokonja. Hdyž bě sebi wěsta, zo konja wobknježi, jěchaše z dwora do susodnych wsow. Konjacy ju sěhowaše. Při tym měješe konjacy přiležnosć Lubincy zdžělic, zo dyrbi w nocy dwanaćich při hrodowych durjach přihowana stać. Wšo dalše wón sam wobstara.

Budisław spaše po napinacym pućowanju hač do připolndnja. Lědma bě něšto pojedł, zandželeštej so jemu zaso woči a wotući hakle na wječor. Čuješe drje so sylny dosć, ale někajka bojazliwosć a strachoćiwosć napadny jeho, hač so wšitko poradzi. Tola Dobrošćanski

pan jeho pokoješe a slubi, zo jeho njewopušći. Dowěrliwy pohonč zapřeže wječor spěšnej konjej do lohkeho woza a jědzeše z panomaj, kotrajž jěchaštaj, do Sernjan. Blizko Sernjan w keřkach zasta wóz. Ležeše tam něšto wačokow, kiž na wóz składžechu.

Panski konjacy swjećeše džensa w deleńcy, kaž praješe, wjesely swjedzeń. Dawaše darniwje šćipak, wosebje naliwaše knježemu nócnemu, kotryž wšak rady jedyn srěbny. Hdyž deleńcu začinjachu, wza nócneho sobu na synowu ľubju, zo byštaj so wuspaľoj. Bě čorna nóc, a zymny dešćik šwikaše jimaj mjez woči. Nócny bórzy sylnje smorčeše. Konjacy wučahny nócnemu kluč wot wrotow z kapsy, zesedla šumjela, da psomaj nócneho, kotrejuž derje znaješe, něšto kosći z mjasom a džěše wrota wotewrić, hdžež Budisław čakaše. Kluč tykny zaso nócnemu stražnikej do kabata a wuwjedže šumjela k wrotam. Nětko khwataše k hrodej, majkaše na njeho poskakowacej psaj a zaklepa do duri. Z duri wustupi do wulkeho płašća zawalena postawa a khwataše z nim k wrotam, skoči na konja a jěchaše za Budisławom. Konjacy běžeše za nimaj do keřkow. Tam sedžeštaj na wozu Pazdzerjak ze swojej žonu, k nimaj posydny so konjacy.

Ćiše rjekny Budisław Dobroščanskemu: „Měj džak, přecelo! a nětko w Božim mjenje!“ Z khwatkom pućowachu přez klóštr a Porchow k Pěrnju a wot tam k čěskim pomjezam.

Hdyž bě hižo pućowanje do Pěrna rězateho napřećiwneho sylneho wětra dla jara wobćežne, tak hakle nazhoniču wot Pěrna do hór, što to rěka w zymje pućować. W Pěrnje drje běchu sebi přez ćopľu poliwiki sprostne stawy kusk zwohrěli, ale to doľho njewudžerža. Puć bě zawěty z wulkimi sepjemi sněha, tak zo so husto zdaše, zo je njemóžne dale pućować. Nazhonići wobydlerjo tamnych wsow jim to tež naležnje wotradžachu.

Tola kruta wola Budisławowa wědžeše wšitke zadžewki přewinyć. Wóz wostaji w jenej wsy wróco a wupožči sanje. Zapřežechu tež jěznej konjej sobu. Sami pak so wšitcy zesydachu wuzko hromadže do wulkich so wlečacych sani, zo bychu so wohrěwali a njezmjerz-nyli. Tak so jim poradzi, hory překročić a hač do Čoplic so předobyć. Pola konjaceho wikowarja namakachu hišće žida Šmula z Budyšina. Tón so wulcy wjeseleše, zo je so wšitko derje poradziło. Ale najbóle drje nad tym, zo dósta wot Budisława dobre myto a zo móžeše so, kaž praješe, wjesć a njetrjeba w zymje běžeć. Za dwaj dnjej so wjedro polěpši a tak móžeše so Dobrošćanski pohonč ze Šmulom na dompuć podać. Blizko Sernjan zléze Šmul z woza a džěše na Sernjanski knježi dwór. Bě wćipny, kak je pan tajku porážku za njeho přežiwił. Tu zhoni, zo su hakle dopołdnja do toho přišli, zo je Lubinka z konjacym čekla, kaž su sebi to myslili. Hdyž je to služownik panej wozjewił, tak je počal tutón njemdrić, cychnować, je sebi włosy z hłowu torhał a ze zlobami je jemu běly ješć z huby stupał. Je poručil, zo ma so stražnik hač do smjerće šwikać, ale njeje so to stało, dokelž mlody pan Wjelesław, kiž je runje domoj přijěchał, je to zakazał. Stary pan je so tak rozhoril, zo je hišće samsny džen čěžko skhorił.

VIII.

Budisław a jeho přewodnicy běchu so za dwaj dnjej, pola žida w Čoplicy přebywajo, zaso zhrabali wot čěžow pućowanja. Žid wotkupi tež jěznej konjej z dobrym wužitkom za sebje. Pěši poda so Budisław z konjacym a z Pazdzerjakec swójbu do Oseka k swojemu bratrej. Pater provisor so tola kusk postróži, hdyž jemu Budisław powědaše, kak je dyrbjal Lubinku wuswobodzić a rjekny: „Staršeju a konjaceho dyrbjach tež

sobu wzać, zo bych jich před nanowym hněwom wukho-
wał. Nětkle, luby bratře, prošu će, pomhaj mi jich něh-
dže zaměsćić, zo bychu sej zežiwjjenje zasłužić móhli.“

Provisor sebi wěc khwilku rozmyslujo praji: „Luby
bratře, chcu pomhać, kelkož móžu, ale wěc njeje tak
lohka. Žónske tu w klóštrje přebywać njesmědža. Wšit-
ke džěla, tež žonjace, kaž warić, płokać wukonjeja naši
bratřa sami. Mužskimaj chcu so prócować džělo wob-
starać na našim ryćerškuble abo w lěsu. Pušćamy nět-
ko drjewo. Ale što ze žónskimaj?“

„Bratře, póndu z nimaj zaso do Čoplic. Žid, myslu
sebi, mi wupomha.“

„Njeh staj tam přez zymu. W nalěcu dotwarimy
naš nowy hosćenc za pućowacych, kotryž smy lětsa
dyrbjeli twarić. Tam móžetaj potom Lubincynej star-
šej a tež wona sama hosćencarić. Žónskej dyrbjalej
tohodla w Čoplicach we wjetšej korčmje nawuknyć wa-
rić a korčmarić. Mamy tam sami dom za khorych, kiž
tam kupjele wužiwaja, a za pućowacych. Tam jej při-
wozmu. Tak je za wšitkich postarane a tež za tebje.
Ty so tola podaš zaso do podkopkow?“

„Bóh njeh tebi mytuje a mać Boža Róžeńćanska,
luby bratře. Tule dobrotu tebi ženje njezabudu. Ja, to
so wě, podam so zaso na swoje džělo.“

Tež wšitecy druzy so wutrobnje podžakowachu. Muž-
skaj wostaštaj w Oseku. Pater provisor da zapřahnyć
a dowjeze swójeho bratra z Lubinku a jeje maćerju do
Čoplic a zapokaza jeju w Osekskim domje, kotryž ste-
ješe pod provisorowym dohladom, do noweje služby.

P. provisor jědžeše na to ze swójim bratrom do Haja.
Wyšši dohladowař, kiž bě hewak tak přecelny přećiwo
paterej provisorej, činješe džensa jara pokhmurjene
mjezwočo. Pater provisor zawoła wjesele: „Knježe di-
rektor, wjedu wam wróco wašeho čeknjeńca.“

„Knježe provisoro, njemóžu bohužel prajić, zo bych wam za to dżakowny był. By mi lubšo było, zo by tam wostał, hdžež je čeknył. Město je z druhim hižo wob-sadźene.“

Krej stupaše Budisławej do hłowy, hdyž wurazy: „Dyrbjach jara wažneje wěcy dla nahle wotpućować. Sym so tola zamołwjał.“

„Haj, sće wotpućował jara nahle, tak zo sće zabył kamjenje z kowom sobu wzać abo je skhować. Waši sobudźělaćerjo su je namakali a je mi přinjesli. To sće wědźał, zo je to zakazane.“

„Wy drje tola njemysliće, zo sym je chcyl kradnyć. Sym je trjebał k wuwučowanju.“

„Štož ja myslu, to was ničo njestara. Hdyž sće je chcyl měć k wuwučowanju, kaž prajiće, tak sće měl wo moju dowolnosć prosyc. Ja so wamaj poručam.“

Wyšši dohladowař so wobroći a woteńdže.

Budisławej bě, kaž by jeho něchtó plistował. Hladaše spłóšiwje na bratra. Tón pak rjekny skrótka: „Pój, bratře! Čłowjek ženje njewě, što je jemu spomož-ne. Wěm, zo sy njewinowaty. Znjes zmužiće tuto po-korjenje, budže to k twojemu zbožu.“

Mile słowa bratrowe pohnuchu Budisława, kiž so cyle zraženy a bjezmócnny čuješe, zo so zmuži a zléze z provisorom na wóz. Wobaj mjelčicy jědžeštaj do Oseka. O, kak bě so Budisław radował, zo nětko kroći swojemu zbožu napřećiwo. A nětko bě zrudnje w jeho wutrobje kaž w stwórbje, hdyž sylny mróz zniči nazymu wšitke kćejate kwětki, kotrež potom zlemjene swoje hlójkki khileja. Pokłady bě pytał, ale hdyž mysleše, zo je hižo w rucy dđerži, tak so jemu nadobo zhubichu. Spominaše na Lubinku a rozmyslowaše ma-lomyslnje, hač hišće tež tutón pokład njezhubi.

Pater provisor, kiž derje znaješe čłowječe wutroby, widžeše, kak jeho bratr znutřkownje wojuje. Wědžeše,

zo je najlěpje za tajke sylne natyry, kaž jeho bratr bě, je sebi samym přewostajić, zo bychy nabyłe zaso nutřkowneho pokoja. Tuž praji bratrej, hdyž běštaj do Oseka dojěloj: „Luby bratře, wostań trošku sam, dokelž mam něšto zastojskich winowatosćow wukonjeć, tak khětře hač budže mi móžno, so zaso wróću.“

„Njedziwaj na mnje. Čiń najprjedy swoje džělo.“

Budisław ponuri so do svojich mysłow. Kak hórke a zymne bě hač dotal jeho žiwjenje bylo. Staršiskeje lubosće njebě nazhonił. Mać bě zahe wumrěła a nan měješe docyła hinaše nahlady hač te běchu, w kotrychž bě syn wukubłany. Wšědny lud bě jemu cuzy. Běchu robotnicy nanowi a wón bě pan. Chcyše sebi mandželskeje lubosće dobyć, ale to bě tak ćežko. Hdyž njeby tak lubeho bratra měl, kaž to provisor bě, tak drje by skoro zadwělował. Tón so tak njesebičnje za njeho staraše. To jeho zwjeseli. — Hižo tutón zastupi, na kotrehož bě spominał, a rjekny: „Bratře, sym runje z našim wyššim dohladowarjom řečał, kiž naše slěborne podkopki w Chrobje wjedže. Njeje drje tam runje žane zastojsnstwo wuprózdnjene, ale to so pozdžišo namaka. Wšak sy nawuknył hórnistwo tež ručnje wukonjeć. Tak započni zaso znowa. Tamerlan, tež Timar Leng mjenowany, sławny tartarski khan, woblēhowaše jónu město a njemóžeše jo předobyć. Zadwělowany sedžeše na twarje a tu wuhlada, kak mrowja chcyše přez kamjeń jehlinu přěcahnyć, ale to so jej njeporadzi. Ale mrowja spyta to druhi króc, ale jehlina so ji zaso wusuny. Tola mrowja so njeda z tym wot swojeho wotpohlada wottrašić. Tamerlan ličeše, zo wona 20 króc tosame wospjetowaše a potom so jej to poradzi. To jeho pohnu, zo wón tež město tak dołho napadowaše, doniž je nje-
přewiny. Tak so tež ty njedaj přez zadzewki zatrašić, ale započni druhi króc.“

„Bratře, twoje lube słowa su mi nowych mocow spož-

čile. Widziš, kak mało žiwjeńskeho nazhonjenja mam. Žiwjenje same wšak je najlěpši wučer. Hnydom póndu do Chroba a jutře započnu tam zaso jako hórnik.“

„Dži w Božim mjenje, a njedzelu přińć ke mni a budžeš z mojim hosćom.“

W podkopakach pola Chroba džělachu najbóle Češa. Bórzy namaka Budisław pola słowjanskeho sobubratra hospodu a zastaranje. Češa běchu wo Serbach słyšeli, zo či něhdže w Sakskej bydla a wjeselachu so, zo móžachu jeneho tajkeho powitać. Wopokazachu Serbej wulku lubosć, tak zo so mjez nimi čuješe kaž mjez dobrymi bratrami. Pozabu bórzy na jeho rozhorjace a wohańbjace, wot njepřećelow naškarane zawistne zdžerženje w Haju. Nabu zaso wjeseleje mysle a džělaše pilnje jako jednory hórnik. Jeho prjedawše pilne študowanje kamjenjow njewosta pak bjez płodow. Bě tam khódba w horach, hdžež běchu hórnicy jónu džělali, ale přestali, dokelž je tam, kaž prajachu, hluchi kamjeń. Powědachu, zo su tam wjacy króc zaso započeli, ale džělo bě bjez wuspěcha. Budisław sebi praješe: hdyž su dohladowarjo tam zaso znowa prikazali džělać, tak so to zawěsće bjez winy stało njeje. We swojim swobodnym času wón tam klepaše a džělaše sam za so. Wón sam njewědžeše, što jeho tam čehnje, tam puta; bě to někajka znutřkowna namóc. Bě započatk nalětnika, hdyž jónu wotklepny wjetši kamjeń a cyła scěna so zablyskny. Budisławej wupadny klepak z ruki a steješe kaž wobkuzłany. Znutřkownje mócnje rozhorjeny džěše domoj, přeměni swoju drastu a khwataše do Oseka k swojemu bratřej. Tam přišedši rjekny: „Bratře, pytał sym pokład a sym jón namakał. Wulki slěborny pokład leži we wopušćenej khódbje.“

„Tebi su hórscy duchojo wosebje přikhileni. Přeco je so wo tom powědało, zo tam dyrbi pokład być, tola namakachu tam jenož hluchi kamjeń. Twoja pilnosć a

wutrajnosć budže tebi derje mytowana. Pój ke knjezej prelatej.“

Knjez prelat so nad dobrej powěsću jara zwjeseli, dokelž klóštr bě w pjenježnej nuzy a dyrbyeše wšelake twary wuwjesć, štož bě nětko jemu móžno. Budisław dósta hódne wotrunanje. Kupi sebi za to pola Chroba wulku ležownosć. Na tutej natwari sebi krasnu khěžu, nic přewysoku, ale z rjanymi wutwarkami. Wulki džěl ležownosće wobsadza ze sadowymi štomami, w mjeńšim džělu běchu wšelake cuze štomy, kotrež wóčko wokřewjachu ze svojim blyšcatym lisćom a pisanymi kćenjemi. K tutomu džělej přizamkny so přestrěń z kćějacyimi kwětkami a różemi a wotdžěl za plahowanje płodow, kiž běchu nuzne za kuchinu.

Nětko tež provisor spěchowaše twar klóštrskeje korčmy w Oseku. Tak mózachu so Pazdzerjec bórzy tam přesydlíc z konjacym, kiž pomhaše w hospodařstwje. To bě Budisławej jara lubo, dokelž móžeše jich nětko huseišo wopytać, wosebje kóždu njedzělu wosta tam cyły dzeń. Měještaj však sebi z Lubinku wjele powědać, dokelž w měsacu różowniku chcyštaj měć kwas.

IX.

Sernjanski stary pan přetra khorosć. Wjele tydzenjow bě był w smjertnem straše, ale jeho sylnu naturu njemóžeše tón króc hišće smjerć zlemić. Pomałku zaso na mocach přibywaše. Khorosć wuskutkowa, zo bě pan tež duchownje we swoim zmyslenju cyle přeměnjeny. Wón spózna zachodnosć wšeho swětneho a poča so starać za wěčne žiwjenje swojeje duše. Přistaji sebi duchowneho jako domjaceho kapłana a wuknješe z nim, zo by křescijansku wěru spóznał.

Jónu da sebi tež Šmula přińc a prašeše so jeho za swoim synom Budisławom. Šmul wupowěda za dobre myto, hdže jeho syn je, što čini a zo je přěni syn Wjac-

sław z mnichom w Oseku. To běchu wozbožace powěsće za stareho pana, přeni raz za dolhe lěta přeleća wjesely posměwk přez jeho krute wobličo. Tute dobre podawki skutkowachu na njeho tak derje, zo bórzy dospołnje wotkhoru a womłódnj. Wón pósła žida do Čech z nadawkom, za wšitkim, štož jeho synaj nastupa, so dospołnje wobhonjeć njepokazawši so jimaj. Žid to sčini a wozjewi panej, zo změje Budisław poslednjeho rózownika z Lubinku kwas.

Wjele pilnych rukow džělachu w Budisławowem domje, zo by nanajlěpje wupyšeny a tak hódny był, młodu knjeni hospodować. Pola Pazdzerjakec pak měještaj krawc a šwalča jara nuzne.

Na dnju před kwasom přijěchaštaj do Čoplic dwaj wosebnaj knjezaj ze starym služownikom, hdžež přenocowachu. Nazajtra rano zahe wotjěchachu po drózy k Osekej. A hdyž tam přińdžechu, hibaše so runje kwasny ćah z korčmy, nawoženja w ryćerškej drasće a serbska njewjesta z bortu na hłowje. Nawoženja pohladawši na stareho ryćerja zblědny, so zatorhny, wosta stejo. Njewjesta třepotaše ze strachom. Stary pan skoči z konja, stupi k nawoženju a k njewjesće a rjekny: „Luby syno, njeboj so. Sym spóznał swoju winu. Njesu ći wótcowske požohnowanje k wažnej kročeli žiwjenja, kotruž džensa činiš.“

„Nano, wodaj, čehož so winowaty čuju, a tež mojej njewjesće a wšitkim druhim. Najwjetša radosć za mnje je, zo chceš mi dać swoje požohnowanje. Žohnuj naju, kaž je Isaak žohnował swojeho syna Jakuba!“

Nan wupřestrě na před nim klečaceju swojej rucy prajo: „Bóh njebjeski Wótc, kiž je waju stworił ke swojej česći, njech waju žohnuje přez swojeho Syna, kiž je waju wumožił a Duch swjaty njech swjatosći waju duše, zo byštaj khodžiloj po Božich pućach a namakaloj jónu wěčnu radosć w njebjeskim raju.“

A na to wobja syna. Radostnje wotmołwichu wšitcy: „Amen, to njech so stanje!“ Nan pak rjekny: „Mój syno, ty drje so džiwaš, zo rěču kaž křesćijan. Njejsym drje to hišće zwonkownje, ale džensa so to stanje. Chcu tohodla, zo by mje mój syn Wjacslaw najprjedy wukřići a potom hromadže z wamaj a z mojim třecim synom chcu přeni króc přistupić k blidu Božemu.“ Hnući wołachu kwasni hosćo: „To je Bože wjedženje, to je Bože žohnowanje! Štó by so tola tohole nadźal.“

Nětk přistupi tež Wjeleslaw a přeješe nawoženi a njewjesće najnutrniše zbožo. Stary pan kaž tež Wjeleslaw powita wšitkich z ruku a rěčeše lube słowa wosebje z Pazdzerju a Pazdzerjowej a tež z konjacym. Stary služownik na konju wučahny swoju pišćalku a zapiska. Tu pušći Budislaw ruku swojej njewjesty a běžeše jěcharjej a witaše wutrobnje stareho wowčerja.

Wjeleslaw džěše pak Wjacslawej wozjewić, zo nan přikhadza a chce wot njeho křćený być. Hdyž kwasny čah k cyrkwinskim durjam přicahny, přindže Wjacslaw napřećo. Hluboko hnuty poklakny so před nanom a prošeše jeho wo wótcowske požohnowanje. Po tutym wobja nan Wjacslawa, prajo: „Nětko pak, luby syno a služownik Knjeza, prošu tebe: wuliń swjatu wodu na moju šedziwu a hrěšnu hłowu, zo bych tež ja był džěćo Bože a herba njebjeskeho kralestwa.“

Tež knjez prelat přikhwata. Po wutrobnym powitanju rjekny: „A ja sam budu kmótr.“ Pater provisor wukřići najprjedy swojeho nana. Sylzy radosće ronjachu so z wóčkow nana, ale tež syna. Z třepotatej ruku wuliny swjatu wodu na hłowu swojeho nana. Potom při swjatočnej Božej mši wěrowaše lubeho bratra. Wjeleslaw a stary wowčer běštaj swědkaj. Wjacslaw bě tak hnuty, zo při wěrowanskej narěči někotry króc kus wjazny a bě strach, zo rěč njedokónči.

Po wěrowanju při ćahu z cyrkwje piskaše stary wowčer tak wjesele a hnujace, zo kwasna radosé ze wšitkich wočow sapaše. Cyły Osek, wosebje žónske běchu so před cyrkwju zběžale, zo bychu rjanu serbsku njewjestu widźeli a wołachu: sława a zdar! Na kwas přińdže tež knjez prelat z paterom provisorom. Po wjesolej hosćinje, při kotrejž stary wowčer najrjeńše serbske pěsnički a reje piskaše, tak zo někotrej holčcy wšě stawy hrajachu, džěchu hosćo do klóštrskeje zahrody. Bě ćopły slónčny dzeń. Róže a kwětki kćějachu we wulkich syłach a napjelnjachu cyłu zahrodu z luboznej wónju. Hosćo khodźachu po zahrodže abo zesydachu so na tam stejace ławki. Srjedź zahrody pak wokoło wulkeho duboweho kulowateho blida běštaj nawoženja a njewjesta zhromadženaj ze swojimi swójbnyimi. Tež knjez prelat bě so k nim přisydnył. Wón da z klóštrskeho piwowara piwo přinjesé, zo by hosći počesćil. Při wjesolej zabawje so čas bórzy miny. Hižo so dzeń nakhileše a slónčko chcyše zady pola klóštra stejaceje wysokeje hory Strobinka w Boži doměk hić. Tu postany Budisław, prajicy: „Skoro budže lěto, zo pytach na slěbornej hórcy pola Sernjan pokład. Bě to jenož zymny kow, kiž drje ćłowječu wutrobu na čas wopoji, ale nanihdy njespokoji. Tola džensa sym nama-kał najkrasniši a najdrohotniši pokład: to je wěrna lubosć, kiž wukhadža z Boha. To je za mnje najprjedy swjata mandželska lubosć, dokelž jeje dla džěn ćłowjek, kaž Bóh sam praji, wopušći nana a mać. Tola z tym njeje přestala lubosć k mojemu lubemu nanej a bratram. Ně, džensa je so znowa ćim krućišo zakorjenila, ćim bóle rozrostla, ćim bóle znadobniła. A dokelž njejsym w tutej lubosći wjacy pytał swój wužitk, ale kralestwo Bože a jeho sprawnosć, tak bu mi tež wšitko druhe potřebne k časnemu žiwjenju přidate. Tuž njech knježi mjez nami jenož lubosć, doniž so tež naše ži-

wjenje jónu njenakhili, zo by čím dospoľniša byla jónu w tamnym žiwjenju. K wopomnjeću tutoho radostneho dnja pak založu wołtař w Chrobje, na kotrymž dyrbi podawk namakanja slěborneje žiły na wěčne zwěšćeny być.“

Džakownje stłóčiwši jemu Lubinka ruku, spohladny lubje na swojeho mandželskeho. Knjez prelat podawši Budisławej ruku rjekny: „Haj, lubosć je najkrasniša kwětka, kotraž nas wozboži, nam překrasni tutón doł sylzow, nas čini džěći njebjeskeho nana a hódnych herbow jeho kralestwa. A jako wopokaz swojeje lubosće a jako džak za krasny dar pomjenuju tebe, luby Budisławo, za najwyššeho dohladowarja našich podkopkow. Nětčiši je džensa na wumjeńk šoľ.“

Při zwonjenju wječorneho zwona džěchu wšitcy do cyrkwy, zo bychu na poslednim dnju swjatej Mariji poswjećeneho měsaca počesćili njebjesku kralownu.

Nazajtra bě domojwoženje. Na póslanju sedžeše mjez młodymi družkami wowčer a přewodžeše jich narodne spěwy ze swojim piskanjom. Husto zawoła: „Juchhu, juchhu, to je wjeselosć, to je radosć.“ Po małej hosćinje w nowym domje zapiska k wjeselej rejcy a při tej so młodosći njewostudzi, tak zo bě wječor pozdže, hdyž wóz z hosćemi so do Oseka wróci. Nan a bratr z wowčerjom wostachu pola młodeju mandželskeju hišće dwaj dnjej. Spokojnje wrócihu so na to domoj z wjeseleho kwasu. W Chrobje pak hišće džensa steji wołtař, na kotrymž widžimy podawk, kak hórnicy namakaja bohátu slěbornu žiłu.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

LE CHEVALIER DE SAXE

ŁUŽICA 1928

LE CHEVALIER DE SAIXE

TRADUCTION

I.

Dwaceteho winowca 1796 knježeše w Pětrohrodže wjesole žiwjenje. Ruske wójsko bě zaso wulku bitwu dobyło, z tym zo wójsko persiskeho šaha zbi. Njebě drje to runje něšto wosebje žadne, dokelž wot 9. pražnika 1762, hdyž kejžorka Katrna z mócnej ruku swojeho mandželskeho z tróna storči, kročachu jeje wójska wot dobyća k dobyću a počisnychu jej cyłu Pólsku, Walašsku a Moldawu, Kozakow a rozšěrichu mjezy Ruskeje hač k rańšemu morju. Ale lud njeda sebi tajkeje přiležnosće nimo hić, ani zo njeby hołdował swojej wulkej knježičercy a při tom so darmo najědl a napił a zawjeselił. Tajke přiležnosće wuži tež kejžorka Katrna a poskići ludej darmotne jěsć, pić a zawjeselenja, zo by ju za to khwalił a jej přiwyskował. W pozłóčanym wozu wobdata wot wojeřskich wyškow, w krasnych ze zlotom a slěbrom bohaće wušiwanych so blyšćatych drastach, jěchacych na bujných konjach, přejězdžowaše wona pomałku přez wulke, ju wobdźiwace a wyskace črjódny ludu. Byrnjež ji włosy hižom zešedziwile a so jeje prjedawša rjanosć pominyła, tak wobkhowa sebi tež we starobje powab a něžnosć. Bě džěn rjenje zrosćena, srjedźneje wulkosće, měješe wysoke čolo, módrej woči a zhibnjeny nós. Čěmna módra drasta ze zlotym wušiwana, wobdawaše jeje rjanu postavu a wohnjowe pruhi sapachu ze slónčnymi napřemo z drohotnych kamjenjow, z kotrymiž bě jeje drasta posyta. Tu pokhili so Josephe Xaver de Saxe, hrabja ze Zobeltic, kiž na prawej stronje woza jako jeje lubušć jěchaše, a šukny jej lubosćiwje: „Gospodina, slónco a měsack Wam zawidžitej, dokelž Wy jej přetrjechiće z Wašej krasnosću“.

„Joseph“, rjekny Katrna, „widžu, zo tebi ćežko padnje do našich poměrow so zažiwić, sy w Francowskej nawuknył so lišćić a druhim po hubje řečeć, wěš wšak, zo mam rady, hdyž moju rjanosć khwala. Ach, Potemkin to wjacjy w poslednich lětach nječinjaše!“

„Što spominaće“, rjana knjeni, „přecy na Potemkina, kiž hladaše swojeho wužitka, kiž bě přeradnik a přećiwo Wam so njepřistojnje zadžeržeše?“

„Joseph, to drje je wěrně, ale wón bě muž, wón bě, kiž mi da porte d' epée, hdyž so z mječom w rucy pozběhnych přećiwo Pětrej, mojemu mužej, wón wojowaše zmužiće přećiwo Turkam, mojim starym njepřečelam, wón wědžeše sebi pomhać, hdyž kraj přepućowach a pokaza mi pozdačne krasne krajiny, byrnjež tam byle jenož pusćiny, kaž mi druzy wobswědčichu“.

„A što smy my, Waši swěrnj, droha knjeni?“

„Njehněwaj so, Joseph, hdyž praju, wy sće jenož lubkowarjo a nic mužowje“. Józef, wnuk kurwjercha Sakskeho a krala Pólskeje Bjedricha Augusta, kaž so wón mjenowaše, začerwjeni so a kusny so mjerzacy do delnjeje huby. Kěžorka to widžo, so lubosćiwje na njeho wusměwknj a tak jeho zaso změrowa. Hdyž bě so kežorka na ji přiwyskowacy lud nahladała, wróći so ze swojim přewodom do hrodu. We wulkej, bohaće wudebjenej žurli zhromadźichu so cuzy zapóslancy, wojeršcy wyšcy, statnicy a přiwisowarjo Diterota, Voltaire a de Alemberta k wosebnej hosćinje. K slódnym jědžam, wot francowskich kucharjow přihotowaných, poskićachu so wohniwe wina z cuzych krajow, wosebje z Francowskeje. Hudźba čelneho polka kežorki wokřewješe wucho, wóčko pak wušiknje zhotowjene jědže z cokora a slódkosćow. Tak přinjesechu hordže wupyšeni služownicy z cokora napječenu twjerdžiznu na kežorecne blido. Tu wotewrichu so wrota twjerdžizny a z njeje stupachu rjenje wupyšeni palčikojo ze swojimi

žónkami a rejowachu na blidže. Při tajkich zabawach minychu so spěšnje hodžinki, tak zo kěžorka ruče postany a da znamjo k rejam za mlodych w pódlanskej žurli, we wšelakich mjeńšich jstwach pak k hram za staršich knjezow a knjenjow. Wot mnohich swěčkow wobswětlenej, ze žadnymi rostlinami wudebjenej jstwi sedžachu mužojo z domu Menzikoff, Orlow, Barjatin-sky, Čerbatoff, Panin, Daškow ze sakskim pryncem Jó-zefom Xaverom při šampanskim a mjetachu kóski wo zlotaki. Přez sylne wina a drohu hru rozhorjeni powě-dachu sebi žorty, kiž njeběchu za kózde wucho. Platon Zuboff, lubušć kěžorki a tohodla žarliwy na sakskeho prynca, zo je wona džensa z nim mjelčo při wujězdze řečala, zawoła: „Sto zlotych sadžu, je-li sebi njeje kěžorka za džensnišu nóc tutoho z cuzby přiběžaneho, wot někajkeje jstwinskeje holcy narodženeho prynca Jósefa skazała!“ Wulke smjeće wubudžichu hrube slo-wa a Ronsigny zawoła: „Wšak ma Bjedrich August taj-kich synow wot jstwinskich holcow nadosć“. Rozhorje-ny poskoči prync Józef a zawoła: „Ja so do Wašeje sta-reje kurwy Katrny wohladam.“ Swětłe dolhe nože so we rukach wšitkich blyščachu a wot mnohich překlóty by prync ležal w swojej krwi, njebě w samsnym wokomiku zastupiła kěžorka Katrna a z wótrym hłosom poručila:

„Měr a pokoj w mojim domje, prawo sudzić mam ja“. —

Čerbatoff padny na kolenje a rjekny: „Wonječesčil je tutón sem přiběžany skaženy psyk, kotrehož su wu-hnali z Francowskeje a Neapolitanskeje, našu najmi-łosćiwšu knježerku a z tym wšitkich nas, jenož z jeho krvju móžu sławne mjeno našeje wulcy česćeneje go-spodiny so wumyć. Tuž njech slaknje kaž psyk.“

„Čerbatoffo, džakuju so tebi a wam wšitkim, zo tak horliwje so staraće za moju česć, tola přewostajće mi, jeho pokhłostać, njech so žadyn na nim njepřepřimnje.

Straža njech jeho hnydom wotwjedže do najkrući-
šeho jastwa“.

Kěžorka Katrna so na kóždeho z wuwzaćom sakskeho
prynca luboznje posměwknjwši, džěše ze swojim přewo-
dom dale do druhich jstwow, zo by z hosćemi so zaba-
wjała. Tři dny da kežorka Katrna pryncej, ke kotremuž
bě jara přikhilena, časa, zo by jeho wot wina sćoplena
hlowa při wodže a suchim khlěbje wustudła. Potom
da jeho z na khribjet zwjazanymaj rukomaj k sebi
přiwjesć a rjekny, hdyž bě wón před njej na kolenje
padnył: „éiniš, kaž by hišće kadetta był ze 16 lětami
w Parizu. Mam će rady a tuž sćinich će za krótki čas
obristleutnanta. Njewědžeše ty, zo tebi druzy to za-
widža? Wěm, zo sym lubowarjow dosć poměla, tola ty
njeměješe prawo, to prajić a mje staru mjenować.“

„Rozhorjeny ze šćipacymi řečemi a w pjanosći pra-
jach, štož wulcy wobžaruju, z mojej krwju chcu rad
zlósć wotmyć.“

Kěžorka Katrna zaklinka swojeho swěrneho služow-
nika, poručí jemu, jatemu zwjazanej rucy rozwjazać.
Hdyž bě služownik wotešol, posměwknj so na prynca a
rjekny: „Stań a wokoš mje, dyrbiš hnydom Rusku wo-
pušćić, jow njejsy žiwjenja wěsty, ale tež we wukraju
nic přeco. Kaž dolho budu žiwa, budže moja móčna ruka
tebje škitać. Mjez tym wukń wot Potemkina, zo by so
sam zakitać mohl. Z mjećom jenož to njedokonješ, do-
kelž tych je wjele, kiž tebi za žiwjenjom póndu, ale čín
to kaž Potemkin z mudrosću a lesću a byrnjež dyrbjał
kaž wón činić, hdyž so poda do Alexander-Newskeho-
klóštra. Podaj so do mi přecelneho kraja Rakuskeje,
tam budu tebje móc škitać. Wóz ze šesćimi konjemi steji
přihotowany a k tomu budže tebje přewodžeć swěrný
ruski služownik, kiž znaje twojich njepřecelow, dokelž
waši služownicy njejsu tak wobrótni kaž naši.“

„Najmilosćiwša gospodina, to je přewjele dobreho;

sym zaslužil smjerec a dostawam přenje znamjo njesebičneje lubosće“.

„Józefje“, rjekny Katrna, „wšudžom namakach sebičnosé. Sym Sofia Augusta Friederika, dżowka Christiana Augusta z Anhalta Zerbsta. Ze sebičnosće přepoda mje Bjedrich II. Pětrej III. za mandželsku. Bórzy spóznach njekmane žiwjenje, kiž měješe mój muž z hrabinku Woroncovej. Dokelž běch sama jara zmyslnje wukubłana, wobkhadžowach z hrabju Soltikowom. Njerozumna pytach spokojenje w hrěšnych zawjeselenjach, tola njenamakach jeho, ale wšudže jenož sebičnosć, tež pola Potemkina, kotremuž sym najwjetše dobroty wopokazowała. Sprawnosć sym lubowała a njebojaznje zakitowała njesprawnje přesčěhanych, kaž wótcow towarstwa Jezusoweho, hdyž běchu tući njesprawnje ze wšěch krajow europskich, z wuwzaćom Pruskeje, wuhnaći. Tež tebe njesprawnje přesčěhaju, tuž tež tebi pomham. Myslu, zo tak moje winy zarunam a namakam junu Boha jako smilneho sudnika“.

Prync Józef wokoši ju na lico a ruku. Z jeje rjanych módrych wóčkow ronjachu so maćeiske sylzy a z khwatkem wopušći kěžorka jstwu. Józef bě kaž wopojeny, tola služownik přimny jeho za ruku a wuwjedže jeho k wozej, kiž spěšnje wotjědže.

II.

Josephe de Saxe bě lědma do Wina dojeł, tak zaslyša, zo je jeho škitařka kěžorka Katrna 9. nazymnika nahle wumrěła. To napjelni prynca z wulkej zrudobu nic tohodla, zo je swoju mócnu škitařku zhubil, ale wosobu, kiž je jemu jeho njeprawdu z lubosću wotrunala. W Francowskej bě po wukhodženju wojeřskeje šule do wójska zastupił, ale powrócerjo dostachu přemóc, kiž jenož swjeho wužitka hladachu, a to jeho pohnu, Francowsku wopušćić a do Neapolitanskeho wójska zastupić.

'Ale tež tu njenamaka žaneho njesebičneho přecela a tuž poda so do Ruskeje. Tu namaka wosobu, kiž płaći zle z dobrym, ale dyrbi ju lědma namakawši wopušćić, a nětko je ju jemu smjerec na přecy rubila. Zrudne a ćežke mysle napjelnjowachu jeho, tohodla njekhodžeše do towarstwow a zaběraše so jenož ze swojimi knihami, kaž z Voltairom a Diterotom, ale tute jeho njespokojichu. Bě zwólniwy, ze swojimi njepřecelimi čestnje wojować, ale ći so njepokazachu, dokelž kežor Pawoł, Katriny naslědnik, bě so postarał, zo Rusku njemóžeše nchtó wopušćić. Tak wosta we Winje pjeć lět. Nětko ruski kežor Pawoł wumrě. Pryncowi njepřeceljo njeběchu w tutom času zabyli na přisahu, kotruž běchu tehdom 20. winowca 1796 po wotwjedženju pryncowym wotpoložili, zo ma kóždy winowatosć, tutoho wonječeserja kežorki zabić kaž skaženého psa. Hdyž bě po Pawołowej smjerći jim móžno, Rusku wopušćić, wupóslachu slědzerjow, zo bychu jeho přebytk namakali. K tomu wužichu žónske, kiž dyrbjachu jeho do swojich syćow wlec a jeli móžno zajědojćić.

Jónu zezna so prync Józef w towarstwje z rjanej knježničku hrabinku Nataliju, kiž přez swoje póćiwe zadžerženje na njeho wulki zaćišć činješe. Hdyž ju wón junu z druhej knjenju k wječeri k sebi přeprasy, tak pózna jeho swěrný ruski služownik, zo je to had, kiž chce jeho knjeza znićić. Služownik pohnu prynca, zo Win skradžu wopušći a so poda do Čopličanskich kupjelow w Čechach. Njemysleše, zo moň tu w małym městačku ze štyri tysacami wobydlerjemi jeho něchtó pytać. W złotej winowej kići wuzwoli sebi swój přebytk a bě docyła samotnje žiwy pod mjenom chevalier de Saxe. Wujězdžowaše so do rjaneje wokoliny a hdyž zhoni, zo je tu blisko stary sławny cistercienski klóštr Osek ze krasnymi zahrodami, tak měješe wulku žadosć, tónsamón zeznać. Dopomni so, zo je jemu kežorka

Katrina prajila, zo dyrbi wuknyé wot Potemkina, kiž we
swojej nuzy zastupi do Alexander-Newskeho klóštra.
12. smažnika lěta 1802 rano jědžeše chevalier de Saxe ze
jednorym wozom z Čoplic po puću přez Jenikow, hdžež
steji rjana cyrkwička na hórcy, do Oseka. Přińdže do
stareho Oseka nimo fařskeje cyrkwe swjateho Pětra
a Pawoła, wokoło kotrejež bě šěroke pohrjebnišće pod
wulkimi štomami. Runje pokhowaše duchowny z cister-
cienskeje drastu zdrasćeny Pater Prokopius, wobdaty
wot zrudženych přewodźacych čělo zemrěteho. Nimo-
wólnje wubudži so w duši nimojědžaceho prynca myslič-
ka, o, hdy by tež ja tu mohł wotpočować. Hdyž jemu
pohonč w Nowym Oseku cyrkwičku swj. Katrny po-
kaza, dopomni so na swoju dobroćeřku kěžorku Katrnu
a zdychny: njech je jej Bóh Knjez hnadny a miłosćiwy
za lubosć, kiž je mi wopokazała. Tu pola cyrkwički
zasta a pósła pohonča z konjomaj do napřečo ležaceho ho-
sćenca, sam pak so poda do klóštrskeje cyrkwe, hdžež
runje zwonjachu. Do wulkotneho domu Božeho zastu-
piwši, wuhlada syłu mnichow do šěrokih bělych dra-
stow z wulkimaj, šěrokimaj rukawomaj zawalenyh a
hłowu z bělej nahłownicu abo kapiću přikrytyh w khó-
rje, kiž so wótře modlachu laćanske psalmy. Při tom wu-
konjachu wšelake wobryady, pak klonjachu so při skón-
čenju psalma, hdyž so modlachu: Česć budź Bohu Wótcej
a Synej a swjatemu Duchej..., pak padnychu na swoje
wobliča, pak křižowachu rucy nad wutrobnom a jich
dołhe delepušćene rukawy běchu křižej swjateho Han-
drija podobne. Nětko wustupištaj dwaj młodaj bratraj
a zaspěwaštaj z jasnym hłosom: zbóžni, kotřiž khodža
w njewinowatosći, kotřiž khodža po zakonju Knjezo-
wym. Starši mniša so posydnychu a spěwachu z hnuja-
cym hłosom po přěnim psalmje druhi: Z čim polěpšuje
młóženc swój puć? — Hdyž so dđerži po Twojich slo-
wach. Prync rozumješe laćanski a byrnjež kóždy raz

zmysl słowow njezapřimnyl, tak tola někotre wupra-
jenja činjachu na njeho wulki zaćišć a měnješe, zo so
runje na njeho počahuja. Wosebje třeći psalm, kotryž
mniša nětko zaspěwachu, bě, kaž by wopisował jeho
žiwjenje. Z nutrnej dušu kedźbowaše tohodla na słowa,
hdyž zasłyša:

Dobrotu sy činil Swojemu služownikej
Knježe po Swojim słowje.

Dobroćiwosć a pócćiwosć a wědomosć nawuč mje,
dokelž Twojim přikaznam wěrju!

Prjedy hač buch poniženy, sym so přešol;
tohodla kedźbuj na Twoje słowo.

Dobry sy Ty a we Swojej dobroćiwosći
nawuč mje Swoje kaznje!

Nakopjena je nade mnu njeprawosć hordych;
ja pak přepytuju z cylej Swojej wutrobu Twoje při-
Zewrjena je jako mloko jich wutroba; [kaznje.
ja pak rozpominam Twój zakon.

Njebě drje so hač dotal jara horliwje wo zakon Boží
starał, ale nětko bě k tomu zwólniwy z cylej wutrobu,
tohodla so modleše nutrnje ze mnichami, hdyž klinčeše
jich spěw:

Derje mi, zo sy mje ponižil,
zo bych nawuknyl Twoje postajenja!
Lěpši je mi zakon twojeho erta
dyžli tysacy zlota a slěbra.

Tu postanychu wšitcy, poklonichu so při: česć budź
Bohu Wótcej... a wuspěwachu zaspěw. Nětko spěwaše je-
dyn z mnichow wotrězk ze swjateho pisma a wšitcy so
Bohu za to podžakuj prošachu Boha wo smilnosć ze
słowami: Knježe smil so nad nami, Khryšće, smil so
nad nami a pomodlichu so mjelčo: Wótče naš. Ze po-
nižnej próstwu k swjatej Alejdze, kotrejež smjertne wo-
pomnjeće so džensa swjećeše, zo by Wšohomócný Bóh

přez zastupnu próstwu tuteje swjateje knježny wšitkich w telko přećiwnosćach wot wšitkeho zleho wumóžil a tak móhli z čistym duchom jemu słužić, skónči so molderška hodžina. Z čicha wopušćichu mniša cyrkej.

Princ sebi nětko cyrkej wobhlada, kotraž je w krasnym plećeńskim wašnju wudebjena. Na wjerše su podawki z Khrystusoweho žiwjenja, wumělsy předstajene, wosebje z jeho z mrtwych staće, kotrež su wobdate z rózemi w sadrinje a z jandželemi w najwšelakorišich postajenjach. Najbóle lubi so jemu khór, hdžež wšitko, wosebje jandžeze z hudźbnymi nastrojemi, pokazuje na to, zo so tu khwalba Boža wozjewja kaž je tu napisane: sydom króc wob džen Tebi khwalbu zdawam dla wusudženjow Twojeje sprawnosće. Tu so pokazuje wumělstwo a sčérpnosć mnichow, dokelž cyły khór je zasadžene džělo a wulke na podstawkach ležace knihi su wot nich spisane a ze zlotymi molowanymi wobrazami wudebjene. Dale kroči Józef k wulkemu wołtarjej, hdžež su na lěwej stronje pokhowane powostanki předstejićerja tutoho klóštra, kiž jako biskop wumrě w Pruskej. Wysoki pomnik z marmora pozběhuje so nad jeho rowom a nadčłowjeskej postavje: smilnosć, kiž wudžěla jamožnu khudym, a sprawnosć z wahu, pokazujetej, po čim budžemy junu sudženi. Na prawej stronje předstaja marmorowy pomnik krónu wěčneho žiwjenja založerjam a dobroćerjam klóštra.

Hišće zastupi Józef do kapały za wotemrětych a widzi tu w sadrinje předstajene na wjerše, štož profeta Ezechiel w 37. stawje wopisuje: „Hibaše so, kósć přidruži so kosći, kóžda k swojemu stawej. A hladach a hlej, čuwy a mjaso přińdže na nje a koža sčahny so přez nje“. Na scěnach pak widzi, kak nastawa z rozpadankow zaso žiwjenje. A tež pola Józefa w duši nastawa z rozpadankow nowe duchowne žiwjenje, nowe zmyslenje. „Moje žiwjenje“ zdychuje poł wótře při sebi „su

rozpadanki, hdyž je přirunam z tutymi, kiž tu wotpo-
čuja: z hrabju Slavku, z domu Hrabišice, kiž je lěta
1199 tutón klóštr založil k česći Božej, hdžež so tež wšed-
nje na njeho džakownje spomina. Štó budže na mnje
spominać? O, kak sym wosamoćeny! Što sym dokonjał
w mojim žiwjenju hač dotal?

Lubkowach, kałach a třělach so z napřećiwnikami
w dwójboju. Ale wyššeho, hlubšeho duchowneho žiwje-
nja njewoptach!“ Sylzy ronjo khwataše z cyrkwje.

Józef měješe za swoju přislušnosť, so předstejićerjej
abo abtej klóštra předstajić. Hdyž bě wrótnikej bratrej
Camilej swoju próstwu wuprajił, dowjedže jeho tón přez
dołhe khódby do abtownje k prelaće Benediktej Venusi,
kiž bě jara wučeny muž, wosebje wulki znajeř hebrej-
skeje řeče, wo kotrejž bě tež wjacy knihi spisał. Tomu
so Józef předstaji jako ryćeř rjadu swjateho Januarija
a Jana w Jeruzalemje. Abt prynca lubosćiwje přija a
hdyž zhoni, zo je Józef wosebje poslednje pječ lět we
Winje so z wědomosćemi zaběrał, dowjedže jeho do
wulkotneje knihownje, kotraž přez 500 000 zwjazkow ze
wšěch polow wědomosćow, započane w 13. lětstotku
hač do najnowšeho časa, wopřija, zo by tu sebi bohatosć
wučenosće wobhladał hač k wobjedej, ke kotremuž jeho
přeprasy. Prync zaběraše so rad ze stawiznami a tak
sebi tež nětko wubra knihu, w kotrejž běchu podawki
tutoho klóštra wopisane. Za čas knježenja Jana ze
Luksemburga docpě klóštr najwjetši rozkćew a nahlad-
nosć nic jenož w Českej ale tež we wukraju. Tak dósta
klóštr tehdom lěta 1317 dušepastyřstwo w měsće Pěrnje
w Sakskej na wěčne časy. Ale 12. pražnika lěta 1421 při-
ćežechu Husitojo, zničichu klóštr a zawostajichu jenož
powostanki a ćěla zaraženych mnichow. Lěta 1429 pře-
wobročichu Taboritojo wšitko, štož bě zaso so natwari-
ło, do procha a zabichu poslednich klóštrskich wobry-

derjow. Městnosć k zhromadženju kapitularow, křižownu khódbu a jědžerňju njezniči woheń. Klóštr zhubi swoje wobsedženstwa, padny do wulkeje khudoby a dołha, dyrbyeše předawać, štož měješe někajkeje hódnosće. Móžeše jenož mało wobydlerjow zežiwić, tak bě při smjerći abta Balthasara lěta 1579 jenož hišće šěsć bratrow. Njedowoli so jim, sebi noweho předstojićerja wuzwolić, ale za lěto bu klóštr zběhnjeny a přećiwo wšitkemu prawu jeho wobsedženstwo přepodate Pražskemu arcybiskopej Antonej Brusej z Müglitz k jeho zežiwjenju. Bratřa buchu wuhnaći, ale njedachu sebi njesprawnosć lubić a wobskoržichu arcybiskopa w Romje. Arcybiskop Jan Lohelius sam připózna njeprawdu a wozjewi: „zo njecha kusk khlěba abo časneho wužitka dla mjelčec kaž němy psyk přećiwo njesprawnosći.“ Lěta 1626 w 17. rózownika dósta cistercienski rjad zaso klóštr Osek a pomaluku poča so wón pozběhować. Tola třicećilětna wójna zaso wšitko zniči. Šwedojo rubjachu a zarazychu wobydlerjow. Lěta 1650 nasta měr a Osek wuzwoli sebi za abta Laurentia Scipia, kiž z krutej ruku a z mudrosću so za lěpše klóštra postara. W sedomlětnej wójnje škodzachu klóštrej jara wjele pruske wójska, kotrež so barbarisce zadžeržachu. Zničichu žadne rukopisy, warjachu sebi z nimi jěsć a wotwjezechu cyłe nakładžene wozy drohotnych spisow. Na jednym dnju načinichu za 88 000 šěsnakow škody a wotwjedzechu priora a někotrych bratrow jako zastajancow, z kotrymiž hrubje wobkhadzowachu. Kejžor Józef II. chcyše klóštr zběhnyć a přijědže sam do Oseka, ale abt Mauritius jemu tak wušiknje rozestaja, kak nje-mudre a njesprawne tuto wotmyslenje je, zo so wón ze njeprěćela do přěćela a zakitarja tutoho klóštra přeměni. Prync Józef bě tak ponurjeny do stawiznow, zo njepytny zastup abta, kiž jeho namołwješe, zo by z nim k wobjedu wotešoł.

Někotři bratřa běchu hižo zhromadzeni w krasnej z rjanymi wobrazami wudebjenej jědžeřni, kiž je abt Benedikt Lidwerig kaž tež cyły klóštr: cyrkej, abtownju, konwent, khorownju, lěkařnju w nětčišej wulkosći natwarił. Haj wón natwari tež za khudych tkalcow, kiž hłodu dla ze Sakskeje čekachu, wulku khěžu, zo móžachu tam swoje rjemjeslnistwo dale wukonjeć. Abt Benedikt Venusi předstaji pryńcej P. priora Bernarda, kiž ma Bože služby a zhromadne paćerje nawjedować, P. Norberta provisoru, kiž ma dohlad na klóštrskich kublach, P. Antonija, kiž ma so za žiwjenje bratrow zastarać a P. Prokopja, kiž wobstara dušepastyřstwo. Druzy bratřa jědžachu w konvenće, hdžež hosćo přistupa nimaja. Po jednorym, ale tola sytnym wobjedže, dokelž mniša dóstawachu jenož připołdnju a wječor jěsć, poda so abt z hosćom do krasneje zahrody, kotruž mnozy hosćo z Čoplic wopytowachu a kotraž njeměješe daloko a šěroko w swěće runjeća. Džěštaj z česanyimi kamjenjemi k wusadženym hatkam, do kotrychž přez dwaj łohćej wulke čłowjeske kamjeńtne hłowy pluwaja čistu wodu, w kotrejž wšelake ryby pluwaja a nad nimi znošuja so skludžene małe kački a wodzane kokoški. Ze nich wotběžowaca woda ma přewinyć wšelake zadžěwki a šući kaž wodopad do delnišich hatkow, hdžež so blyšća złote rybički. Wšelake stworjenja, na přikład konje, na kotrychž džěći jěchaja a postawy pluwaja wodu abo mjetaja ju vysoko do powětra. Abt přeńdže z hosćom dołhe khódby, wobdate z rabičkami, na pječdžesat łohćići wysokich, kotrež su runje zwotřihane kaž murje. Ze zelenych skupinow wukrajnych keřkow zhladowachu postawy póhanskich bohow a bohowkow. Přińdžeštaj ke khěžcy, hdžež wšelake wukrajne ptački spěwachu abo so hordžachu ze swojimi pisanymi pjerkami. Přenje pupki rózow so wotewrjachu a napjelnjachu powětr ze luboznej wónju.

Prync rjekny: „Zahroda dopomina mje na tu, kiž sym widzał w Francowskej w Versaillesu.“

„Maće prawje“, znapřećiwi abt, „je docyła po njej stworjena, tak maće tu tež wšelake domčki kaž tam. Chcemoj so podać do lastojčeho domčka, zo bychmoj kofej wupiłoj.“

„Maće, wysokodostojny knježe“, praji prync, „zawěsće tež wulke lěsy ze wšelakej džiwinu, bych prosył ponižnje, zo bych so junu mohł na hońtwje wobdźelić.“

„Waše přeće rad dopjelnju a je to bórzy wam móžno, k nam jako nimrod přińć. Pater provisor mi džensa praješe, zo budže 22. smažnika hońtwa na sorniki we lěsach na Strobinku. Je-li wam tutón dzeń přihódny, tak was, česćeny ryćerjo, lubosćiwje k tomu přeprošu.“

„Wutrobny džak za wašu miłosć, přińdu wěsće, ale mam hišće jenu próstwu.“

„Rěćće knježe, štož je w mojich mocach, to rad wam dopjelnju.“

„Wulki zaćišć je na mnje činiło džensniše zhromadne modlenje mnichow, bych rad přítomny był, hdyž spěwaja mniša rano rańše modlitwy abo kaž wy prajiće matutinae a laudes.“

Abt so posměwknjy prajo: „Budžeće dyrbjec jara zahe stawać, započnjemy rano w třoch hodžinach z khórom. Tola móžeće tež tróšku pozdžišo přińć, khwalbne spěwy abo laudes budžemy tón dzeń z hłosom spěwać a to wokoło šytrjoch. Dam bratrej zwónkej poručnosć, zo by w třoch cyrkew wotewrił a móžeće potom zastupić, hdyž chceće.“

„Horcy džak za wašu dobroćiwosć, knjez abto, chcu tutón dzeń z wami zjednoćeny być w khwalbje Boha, našeho Knjeza a poručam so tež do pobožnych wašich a wašich bratrow modlitwow. Dajće miłosćiwje dar modleńskeje jałmožny jenemu potřebnemu. Nětko pak was wjacj njecham wobćežować, chcu a dyrbjju so wróćić do

Ćoplic domoj. Wam pak, miłosćiwy knježe, wuprajam za wšitko, štož sym tu ćělnje a wosebje duchownje wužił, najwutrobniši džak. Džensa sym přežiwił woprawdžity přeni zbožowny dzeń mojeho žiwjenja. Tuž we Božim mjenje. Au revoir.“

Abt Venusi přewodžeše prynca hač k wrotam a praji jemu, zo budže so kóždy króc wjeselić, hdyž zaso přińdže. Za hodžinku dowjezeštej spěšnje běžacej konikaj prynca Józefa zaso do Ćoplic.

III.

W započatku rózownika běše sebi wobsedzeř „Złoteje winoweje kiće“ nowu jstwinsku holcu přistajił. Józefowy služownik Basiliј zhladowaše na nju w započatku z wulkej njedowěru a njewopušći jstwy swojeho knjeza hdyž je tuta čisćeše. Hdyž pak wot njeje zhoni, zo je česka, džowka škleńčerja, kiž je z nanom jako džěčo we wšelakich krajach pobyła, w Francowskej, Ruskej a tak tež tute řeče řeči, spřećeli so z njej z kóždym dnjom bóle a bóle. Holčka bě woprawdže krasna, měješe tak mjehkej ručcy, zo so zdaše, zo hišće wjele njeje z nimaj džělala. Basiliј pak so wjeseleše, zo ruski řeči a zo njeje Rusowka, dokelž tutym njewěrješe, ale mysleše, zo du jeho knjezej za žiwjenjom. Junu Libuša, kaž so mjeno waše, Basiliја po licu majkny, wot toho dnja paleše so jeho wutroba kaž z wohnjom a dowěri ji tak, zo nje měješe před njej hižo žaneho potajnstwa. Libuša so druhdy wopraša, hač so jeho knjez nihdže njewotsali, dokelž chce jstwy dospołnje wučisćić. Za někotre dny, po pryncowym pobyću w Oseku, rjekny Basiliј rano Libuši, hdyž wona proch w pryncowych jstwach třěješe: „Libuša, sy wóndano chcyla wědžeć, hdy mój knjez doma njebudže. Wčera mi praješe, zo 22. smažnika na cyły dzeń do Oseka na hońtwu wotjědže a zo mam jemu wobstarać k tutomu nowe hajniske škórnje.“

Wjesele so smějkotajo rjekny Libuša: „To pak je derje, zo sy mi to prajił. Hnydom skazam sej myjeřku, zo by mi pomhała pryncowe jstwy dokładnje wumyc.“

„Móžeš hižo zahe započec myc, dokelž mój knjez wotjědze rano 1/23 hodžin ke mši do Oseka a potom poda so na hońtwu a hakle wječor so wróci. Ja pak wostanu doma a budu tebi pomhać nadobu přestajeć, dokelž sym najradšo při tebi.“

„To mje wjeseli, zo budžeš mi pomhać džělač! Nětke pak dyrbju khwatać, zo dale přińdu.“

Hdyž durje začini, pokaza z porstom na swoje čolo a zdychny: „O ty hlupako, myšliš, zo sy mudry, ale zalubowany džiwu honač njedohlada so na hajnika, kiž na njeho łaka.“

Hdyž Libuša, kotraž woprawdže Aleksijewna rěkaše, na wječor na městno po wodu džěše, pušci po puću mały lisćik, kotryž za njej kročacy pohonč z khwatkom zběhny. Za poł hodžinky wopušci tutón na rychłym koniku jěchajo Čoplicy a poda so hišće w nocy přez Osek, Dołhu Łuku do sakskeho hłowneho města, do Drježdžan. Sem přijěchawši džěše hnydom do korčmy Bellevue a přepoda Libušiny lisćik wjerchej Orlowej, kiž tu přebywaše.

22. smažnika rano, hdyž hišće w Čoplicach wšitko spaše, wujědze prync Józef ze spěšnymaj konjomaj z městačka po drózy nimo Hunowja do Jenikowa. Nóc bě ćopła a jasna. Cyle zradowany hladaše Józef na wotućacu stwórbu, na štomach a keřčkach pódla dróhi, mjez ćicho wot rańšeho wětřika so zmahowacymi žitami ćikotachu tu a tam hižo někotre ptačatka. Za hodžinku bě pola Osekskeje farskeje cyrkwe a hdyž so nětke při jasnym swětle rozhladowaše po při cyrkwi so rozpřestrěwacym pohrjebnišću, tak začu někajku bolesć we wutrobje, kotrejež winu sebi njemóžeše wujasnić. Klóštrske wrota namaka wotewrjene, při wrotach

steješe bratr Kamil, kiž pokaza pohončej, hdže ma wu-
přahnyć, prynca pak dowjedže do cyrkwje. Mniša bě-
chu hižo z matutinu abo rańšej modlitwu nimale ho-
towi; abt spěwaše z jasnym, połnym hłosom swjate
sćenjo.

W cyrkwi bě hišće ćemno. W khórje wisaše mjez
kóždymaj dvěmaj mnichomaj drjewjana křinka, kiž
rěkaše abskonca. W njej bě skhowana zaswěćena
swěčka, kiž přez so přesuwace deski swoje swětlo tak
na knihi mnichow mjetaše, kaž je trjebachu. Mniša
zdachu so pryncej we svojich dolhich bělych drastach,
hłowu mějicy z nahłownicu zawodžetu, tu w njejasnym
swětlu kaž duchojo. Woni zaspěwachu nětko z přewo-
dom piščelow laudes abo khwalbne spěwy. Nutrnje
modleše so Józef z mnichami, hdyž tući z hłubiny duše
wukhadžacym hłosom spěwachu:

„Bóh smil so nad nami a požohnuj nas!
rozjasń Swoje wobličo nad nami a smil so nad
nami!

zo bychmy spóznali Twój puć na zemi,
Twoje spomoženje mjeze wšěmi ludami.
Njeh Tebje khwala narody, Božo!
njeh Tebje khwala wšitke narody!
Njeh so wjesela a wyskaja póhanjo!
dokež sudžiš narody po prawdže a wodžiš póhanow
na zemi.

Njeh Tebje khwala narody, Božo!
njeh Tebje khwala wšitke narody!

Zemja dawa swój plód.

Požohnuj nas Bóh, naš Bóh!

Požohnuj nas Bóh

a njeh so Jeho boja wšitke kónčiny zemje!

Haj jeho duša poča sobu wyskać, hdyž zasłyša spěw
třoch młodźencow w žehliwej pjecy, kak tući požadaja
zo bychu wšitke skutki Bože: jandželjo, wody, slónco a

měsačk, deščik a rosa, woheń, ćopłota a zyma, lód a sněh, swětło a ćma, hory a hórki, kužoły a wšitko, štož so hiba we wodach, duchi a duše sprawnych Boha khwališe. Poł wótře spěwaše sobu, hdyž mniša zanošowachu 148. psalm:

Khwalće Knjeza z njebies sem,
Khwalće Jeho we wysokosćach!
Khwalće Jeho wšitcy jandželjo;
Khwalće Jeho wšitcy jeho wójska!
Khwaltaj Jeho slónčko a měsačk;
khwalće Jeho wšitke hwězdy a swětło!
Khwalće Jeho njebies njebiesa;
a wšitke wody, kotrež su nad njebjom,
khwalće mjeno Knjezowe!
Khwalće Knjeza woť zemje sem,
zmije a wšitke bjezdna,
woheń, krupy, sněh, lód, wichor,
kotrež wukonjeju Jeho słowo,
hory a wšě hórki,
sadowe štomy a wšě cedry,
dziwja zwěrina a wšitkón skót,
hadžina a křidłata ptačina,
kralowje zemscy a wšitke ludy,
wjerchowje a wšitcy sudnicy zemje,
mlódžency a knježny,
starcy a tež mlódši njech krala khwala,
mjeno Knjezowe!

Pryncowa duša bě překisana z nutřkownej bolosću nad jeho njeplódnym žiwjenjom a tola z krutej nadžiju na Božu smilnosć, hdyž mniša stejo z wupřestrěnymaj rukomaj spěwachu spěw Zachariasowy: Khwaleny budź Knjez Bóh Israela, dokelž je wopytał a wumožil swój lud. Nimowólnje bě padnył Józef na swojej kolenje a sylzy wěrnejše želnosće wotmywachu wšitko hrěšne

z jeho duše. Hdyž so mniša pozběhnychu a khór wopušćowachu, prošeše wón P. Ildefonsa, zo by jeho spowědź słyšał a jemu w Božim mjenje dał wotwjazanje. Z jasnym wobličom wustupi Józef ze spowědneho stoła a poklakny so ke kehelkam, zo by nětko wučisćeny swoju dušu wokřewił z njebieskim manna, z ćělom a krewju Jezusa Khrystusa. Njebieska radosć napjelni jeho dušu, z ničim njechaše so wjacym mjenjeć, čuješe so nětko woprawdže džěćo Bože, a hdyž bě so při wjacorych woporach Božeje mše, kotrež měšnicy swjećachu, Bohu podźakował, poda so k snědanju do za njeho přihotowaneje jstwy, wot bratra Kamila tam přewodźany. Za krótki čas wopušći z wyšším hajnikom klóštr, zo by so podał na hońtwu na sorniki.

Wdolinje při Strobniku wočakowachu někotři zemjenjo, kaž wjerch Clam-Gallas z Čoplic, hrabja Wallenstein z Duchowcowa a wšelacy hajnicy prynca a postrowichu jeho. Wulke buki wot rańšeho slónca wobswětlene, blyščachu so w mlódnej zeleninje a sylne šmrěki wudychachu wopojacu luboznu wón. Hajniske róžki wjesele klinčachu a bórzy pokazowaše so wot honjerjow honjena wšelaka dźiwina mjez štomami. Tež někotry sornik ze sylnymaj rohomaj přiběža spěšnje a zastróži so, hdyž wuhlada hajnika. Tu a tam bě wutřěl słyšeć, ale pryncej klinčachu we wušomaj słowa psalma: khwalće Knjeza dźiwja zwěrina a wón njewutřěli na žaneho sornika, ale daše jim běžeć. Wyšši klóštrski hajnik so mjerzaše, zo prync k wutřelej njepřindže a zamołwješe so tohodla při swačinje. Józef widžo jeho starosć a rozhorjenje, pokoješe jeho prajicy: „Knjez wyšši hajniko, njebudźće njespokojny. Mějach wjacym króc džensa přiležnosće sornika zatřelić, ale mam wjetšeje radosće, jeho widžeć wjesele běhać hač morweho ležeć!“ A smějo přida: „Pater kuchiński drje njebudže ze mnu jara spokojom.“

Po swačinje podachu so hajnicy z honjerjemi do rapačeho doła. Tam při wukóncu w bukowej korčmje čakaše na Józefa jeho pohonč z wozom. Pohonč popołdnju w zahrodže před woknami korčmy sedžo, wuhlada rjanu šwižnu knježničku, wačok njeso přikhadžeć. Hdyž so tuta přibliži, spózna, zo je to Libuša, služowna ze „Złoteje kiće“ z Čoplic. Pohonča wuhladajo so postróži, štož tutomu napadny a woprašo so: „Hdže ty tola z tajkim wulkim wačokom wokoło khodžiš? Sy skoro kaž žid, kiž ze starymi kholowami wikuje!“

„W khlódku sedžo“, rjekny tuta, „je lohko druhich wusměšeć. Ja khuda služowna mam činić, štož mam kazane. Naš domjacy knjez je mi poručil, zo mam wačok do wsy na Dołhu łuku donjesć a našej podawařcy hórskeje butry skazać, zo dyrbi jutře wjacy jeji přinjesć, dokelž wosebni hosćo přińdu. Tu drje sym tola na prawym puću přez doł na Dołhu łuku?“

„To sy, ale jenož kusk twój wačok wotpolož a wotpočń, dokelž puć přez doł je žalostnje nahły a wobćežny. To by tola či twój lubušk Basilij mohł pomhać njesć. Wón so hewak tak rady wokoło tebjě šmóra.“

„To by wón zawěsće mi pomhał. Ale je mi druhu službu wopokazał. Mojej towařscy w Dubach mějach nuznu powěsć wozjewić. Dokelž pak dyrbjach ja na Dołhu łuku hić, tak je Basilij, tuta dobra duša, za mnje do Dubow šoł.“

„Tón drje by tež do wohnja za tebjě šoł!“

Hdyž tak sedžo bjesadowaštaj, přijědže z rapačeho doła wosebny wóz z krasnymaj konjomaj, w kotrymž z drohej drastu zdrasćeny muž sedžeše. Tutón přehladny z wótrym wóčkom zahrodu a wuhlada Aleksiewnu, kak wona mjelčo ruku pozběhnywši z porstom na hubu zjědže, pokazawši, zo by mjelčał. Knjez da zastać, zléze z woza a wołaše za korčmarjom. Na přiběžawšeho zaračča francowscy a potom ruscy. Korčmař pak jemu slo-

wa njerozumiwši bédowaše, što ma započec. Pohonč rjekny k Libuši: „Pomhaj jimaj, ty tola móžeš wšelake řeče.“ „Čehodla nic, jeli dostanu zaplaćene“, a započaso z knjezom francowscy rozřečować. Po khwilcy rjekny ke korčmarjej: „Tutón knjez je ruski wjerch a chce do Čoplic jec knjeza prynca wopytać, kotrehož dobry přećel je. Sym pak jemu prajila, zo je prync w blizkosći tu na hońtwje. Prosy was, knjez korčmarjo, dokelž wy zawěsće hońtwinske městna znajeće, nam puć k hajnikam pokazać. Dokelž sym jemu to wšitko wobstarala, tak mje da tróšku puća na Dołhu łuku ze swojim wozom dowjesć.“ Wjerch wupi škleńcu piwa kaž tež jeho pohonč a dari złoty pjenjez korčmarjej. Za tajke myto bě korčmar hnydom zwólniwy, cuzeho do lěsa k hajnikam dowjesć. Aleksiewna poda pryncowemu pohončej ruku na božemje a jědzeše z wjerchowym wozom na Dołhu łuku. Za poľ hodžinki namaka korčmar z cuzym hajnikow w lěsu. Cuzy předstaji so francowscy řečo jako wjerch Orłow a rjekny: „Jědzech ze Sakskeje přez Dołhu łuku do Čoplic, zo bych mojeho lubeho přećela prynca ze Sakskeje wopytaľ a tu přiležnje w korčmje wot tutoho muža zhonich, zo je mój stary přećel tu blizko na hońtwje. Njemóžach dočakać, jeho widzeć, a tak sym sebi dowoliľ, k wam přińć!“

Wšitcy cuzeho wjesele postrowichu, z wuwzaćom prynca, z kotrehož woblića so wšitka radosć zhubi a bě widzeć, zo so nući k přećelnosći. Wjerch rjekny k pryncej: „Luby přećelo, přinjesu jara wažne wěcy z Ruskeje, jeli by tebi móžno bylo, tak bych tebje prosyľ, ze mnu do Oseka so podać. Tam budže zawěsće móžno, wo wšem so z tobu dorěceć“.

Zdaše so, kaž by Józef wokomik rozmyslowaľ, potom pak wotmoľwi: „Wjeseli mje přeco, hdyž móžu někomu posłužic a ćim mjenje, zo bych wotpokazaľ stareho přećela. Tuž, moji knježa, wodajeće, zo was džensa wopuščam.“

Při přichodnej hońtwje so zawěsće zaso wohladamy.“
Ruku jim dawajo zhladowaše tak khutnje, zo so wšitecy
dźiwachu.

Po puću rjekny wjerch k Józefej: „Wěš, čehodla sym
přišoł. Sym městno wupytał, hdžež so wurunamoj.“

Józef znapřećiwi: „Wěm, što sebi česć žada. Tola
što budže namaj ze swědkom?“

„Smy w Pětrohrodže wobzamkli, zo ma so dwubój
stać pod najćežšimi wuměnjenjemi, to je bjez swědkow
a z hońtwinskimi třělby.“

„Přiwozmu to“, rjekny pryne.

„Tak pojedźemoj“, rjekny wjerch, „hnydom ke
Osekej.“

Józef z wjerchom Orlowom do bukoweje korčmy
přišedši prikaza swojemu pohončej hnydom zapřahnyć
a přez wjesku Haj do Oseka wotjěć. Před Osekom při
starym dubje, kiž so hižom w dwanatym stolěće w za-
piskach „quercus antiqua“ — stary dub — mjenuje zle-
zeštaj z woza a wjerch a pryne, kiž pohončej rjekny: „Ze
mojim přecelom chcemoj so kusk překhodźować a möj-
no, zo w klóštrje přez nóc wostanu. Ty jěďz tohodla do-
moj do Čoplic a jutře dam k wědženju, hač maš po mnje
prijěć.“ Hdyž přez hornčeŕski wosek stupaštaj, rjekny
wjerch: „Póndźemoj w lěsu, dokelž njeje radzomne, zo
by naju něchtó wohladał. Mjez rozpadankami stareho
Osekskeho hrodu, kiž so nětkle mjenuje Ryžmburk, je za
naju dosć přiódneho městna, hdžež njebudže naju nich-
tó mylić.“

„Nimaš pak třělby“.

„Mam ju tam hižom skhowanu. Sym wo tutom hro-
dže, kiž je hižo Boreš z rodu Hrabišicow w lěće 1220
hač 1241 z wulkej prócu natwarił, čitał a dokelž mje to
zajimaše, sym sebi jón wobhladał a spóznał, zo so za
naju najlěpje hodži.“

„Njeznaju jón, rjekny Józef, „njejsu tam ludžo
blizko?“

„Hród“ praji wjerch, „leži wosamočeny na horje. Před hrodom drje je hajnkownja ale na jara wulkej hrodowej přestrěni, kiž je wobdata z wysokimi murjemi a třomi wěžemi, budžemoj dospołnje skhowanaj“.

Přeco po lěsu na Strobnik horje kročo běštaj za hodžinku na hrodze. Puste bě městno, hdžež bě junu knježilo wjesole žiwjenje. Za Přemysla II., kiž bě hród přetwaril, skhadžowachu so tu wosebni knjezykojo z rjanymi knjenjemi a wotměwachu tu wulke hosćiny a zabawy. Tola lěta 1326 zasypny so wulki džěl tutoho krasneho hrodu ze zemjerženjom. Ale krasniši a mócniši pozběhny so z rozpadankow. Lěta 1398 dosta hród Mišnjanski knjez. Na hrodze a w lěsach běchu nětko słyšeć zwuki hajnskich różkow a šćowkanje hajnskich psow. Ze swojimi přewodnikami honješe knjez jělenje a džiwje kundrozy a wječor po napinacych hońtwach pijachu česke wino z wulkich cynowych sudobjow a bijachu wo dubowe blida, hdyž kóski mjetachu. Tak so wotměnješe kčew a rozpad, wjesola zabawa a zrudne mjelčenje, dokelž hród, kiž kral Jurij Poděbradski lěta 1459 dósta, bu 1583 wopušćeny a w sydnatym stolěće k rozpadej přewostajeny.

Mjelčicy kročeštaj tu nětko zaso zemjanaj nic k wjesolej hońtwje na džiwinu, ale zo byštaj jedyn druhého zničiloj. Pola třećeje wěže zasta wjerch, wučahny swoju třělbu z khowanki a rjekny: „Rozeńdzemoj so na dwaceći kročeli, potom budu ličić hač do tři. Při słowje tři móže kóždy wutřelić.“

Hdyž běštaj třělby kedžbnje nabiłoj, rozstupišťaj so na dwaceći kročeli a zaměřišťaj so jedyn na druhého. Wjerch ličeše khětře: „Jedyn, dwaj“ a při tym kusk prawicu pozběhny. Tu zarža wutřěl a prync padny na swoje wobličo. Wjerch přistupi k njemu, položi jeho na khribjet, poskići jemu ruku a rjekny: „Smój wurunanaj.“ Prync poda jemu ruku a rjekny ze slabym hłosom: „To

njebě ryčeŕscy jednane, tola ěi wodam“ a hižom wu-
dycha. Z wěže wustupi služownik z třělbu w rucy a
wjerch praji: „Derje sy jeho trjechił, pójmoj“.

Na cyrkwinskej šćežcy, kiž z Dołheje łuki přez
Ryžmburk do Oseka wjedže, steješe služownik z třomi
k jěchanju přihotowanymi konjemi, na kotrež so zesy-
dachu a podachu so spěšnje na Dołhu łuku, hdžež při
poslednej khěžcy, kiž bě Trenfridlowa korčmička, sto-
ješe wóz ze třomi konjemi. Služownikaj zebraštaj grat
z jěchaŕskich koni a zapřahnyštaj je sobu do woza, do
kotrehož so wjerch Orłow z Aleksiewnu swojej džowku
sydny. Kaž z wětrom lečachu konje do Drježdžan, hdžež
so wjerch njezadzerža ale khwataše, — bě džěn wšudžom
za čerstwe konje postarane, — přez Budyšin, Zhorjela,
Wrótsławu do Ruskeje. —

W teplejulici, z čehož słowo teplicy nasta, bě džensa
wulki hołk a njeměr. Basilij njebě cyłu nóc spał. Wčera
bě w Dubach knjeni Františku Dwořakowu hodžiny
dołho pytał, kotrejež mjeno bě na wobalcy lista napisa-
ne, ale njebě žadneje namakał.

Tak bě so na wječor z listom wrócił, a domoj přišedši
zhoni, zo je Libuša njesła staru drastu swojej ěće do
městačka Chrob a njeje so hišće wróciła. Jemu poča
cyła wěc napadna być, wosebje hdyž wot pohonča zhoni,
štož je so w bukowej korčmje stało. Změrowa so jenož
trochu, hdyž pohonč wobkrući, zo so jeho knjez na druhi
džen wróci. Nazajtra 23. smažnika žadaše Basilij wot
korčmarja złoteje winoweje kiće, zo by z nim sobu do
Oseka jěl. Dokolž so Libuša njewróci, wočini list. Tam
stoješe napisane: zalubowany kocor zalěze sebi do pasli.
To zhoniwši poča so tež korčmarjej wěc džiwna zdać, a
tak jědzeše z Basilijom do Oseka. W korčmje a we klóš-
trje naprašowaštaj so za pryncem, ale tu njebě nihtó
wčera wječor a džensa rano jeho wohladał. Wyšši haj-
nik bě Paterej provisorej wo hońtwje džensa dopołdnja

rozprawjował a tutomu bě so zetkanje z ruskim wječ-
chom tróšku podhladne zdało. Hdyž bě Basiliј wšitko
wupowědał, wupósła P. provisor hnydom ludži do lěsow,
zo bychu zhubjeneju knjezow pytali. Ale njenamaka-
chu nikoho. Wječor přinjese Ryžmburski hajnik powěsć
do klóštra, zo je jeho hólčcy Katcy skludženy sornik do
hrodu čeknył a wona tam za nim běžo je namakała čělo
wosebneho po hajnisku zdrasćeneho mužskeho. Prelat
wozjewi wěc hnydom swětnej wyšnosći w Duchcowje.
Tuta postaji, zo ma so mortwy do Ryžmberkskeje ka-
pałki, kiž deleka we wsy pod hrodom stoji, donjesć.
Ryžmberksecy to sćinichu.

Basiliј ze šewcom Funkom, kiž bě zwónk kapalki,
wostaštaj cyłu nóc w kapalcy při mortwym. Zo njeby
štaj sebi wusnyłoj a so jara bojałoj, tak so posylnowa-
štaj z palencowej blešu. Nazajtra přijědže dr. Eigler, po-
licajski dohladowař z Čoplic, z lékařjomaj Šmerlu a Dra-
šičku, kiž wěc přepytowachu a wuznachu, zo je prync we
dwuboju padnył a poručichu, zo ma so mortwy w Oseku
pokhować. Tola přećiwo tomu bě P. Prokopius Pruch,
administrator Osekskeje farskeje cyrkwje, dokelž su
w dwuboju padnjeni z cyrkwje wuzamknjeni. Lěkař
Drašička pak dopokaza, zo je kulka wot zady přišla,
namaka so džěn přědku w drasće, tak zo je prync za-
třěleny. Tuž bu rano w šesćich hodžinach 27. smažnika
pryncowe čělo na Osekskim pohrjebnišću pokhowane.

Lětsa 1927 na dnju 22. smažnika kročach z Osekskeho
železniskeho zastanišća nimo wulkeho noweho pohrjeb-
nišća horje k Osekej. Přińdžech k farskej cyrkwi, hdžež
při muri stoji krasny pomnik, wulka pyramida z mar-
morowym kašćom. Tutón je zawodžety z čornym rubom,
do kotrehož je wušity sakski wopon. Na rubje leži mječ,
złoty rječaz Janowych ryćerjow a do wěнца zwjazane
palmowe hałžki. We laćanskej rěči je napisane, zo tu
wotpočuje Józef Ksaver ze Sakskeje, jasneho Ksaveria,

kralestwow Pólskeje a Litawskeje, wjercha sakskeho, syn, ryceř rjadu swjateho Januarija a Jana z Jerusalema, kiž je na pućowanju do Čoplic ze žiwjenja wotešoł 22. smažnika lěta 1802. 125 lět je so minyło džensa, zo stoju při twojim rowje. Wjele sy přežiwił we wšelakich krajach a nazhonił, štož je najmudriši kral swěta wuprajił: prózdnosć prózdnosćow a wšitko je prózdnosć. Běše wosamoćeny na swěće, dokelž wěrneje lubosće nje namaka. Tuž njech wotpočuj w měrje, kaž je napisane na pomniku, kiž je tebi twój zrudženy nan z dowolnosću swětneje a duchowneje wyšnosće postajił a kiž je sakski kralowski dom dwójcy ponowić dał. Twój row stražuja swěrne mniša cisterciency a modla so tež za tebe. Ty drje běše w žiwjenju džěčo swěta, ale posledni džen Twojeho žiwjenja běše ty po twojim zmyslenju jedyn z nich.

KNIHOWNJA DOM A SWĚT

je narodna serbska zběrka, kotraž hromadźi najlěpše dźěla serbskeho pismowstwa, kaž tež přeložki wuznamnych dźělow slowjanskich literaturow.

RJADUJE WŁODŹ. ZMEŠKAL

- I. Alois Jirásek: **Filosofska historija.** Powědańčko. Přeložil a zawod napisał Jurij Wićaz. Budyšin 1921. Stron XII + 130. 1.50 hr.
- II. Józef Nowak: **Swobody njewjesta.** Swjedžeńska hra. Budyšin 1922. Str. 69. 75 pj.
- III. Jakub Lorenc-Zalěski: **Serbscy rjekowje.** Powědańčko ze serbskeje zańdženosće. Budyšin 1922. Str. 135. 1.50 hr.
- IV. Adolf Černý: **Serbske wobrazki.** Přeložil a zawod napisał Ota Wićaz. Budyšin 1923. Str. 169. 1.50 hr.
- V. Mato Kósyk: **Pšerada margrofy Gera.** Dolnoserbska episka pěseń. Za šišć pšigotował Bogumił Šwela. Budyšin 1924. Str. 40 75 pj.
- VI. Marja Kubašec: **Wusadny.** Powědańčko. Budyšin 1925. Str. 40. 50 pj.
- VII. Mina Witkojc: **Dolnoserbske pėsne.** Budyšin 1925. Str. 56 75 pj.
- VIII. Marja Kubašec: **Khodojta.** Hra w třoch jednanjach. Z wobrazom wot Měrćina Nowaka. Budyšin 1926. Str. 52. 75 pj.
- IX. Jakub Bart-Ćišinski: **Nawoženja.** Narodno-episka baseń w dźewjećich spěwach. Za čišć přihotował a zawod napisał Dr. Mikławš Krječmař. Z třomi wobrazkami M. Nowaka a dwěmaj podobiznomaj. Budyšin 1926. Str. 99. 1.50 hr.

- X. **Ruske Byliny.** Přeložil, zawod napisał a šěsć přěnjotnych drjeworězow přidał Měrćin Nowak-Njechoŕnski. Budyšin 1927. Str. 179. 3 hr.
- XI. Jan Lajnert: **Wyskow sapy, sylzow kapy.** Basnje. Zawod napisał prof. dr. M. Krječmaŕ. Budyšin 1928. Str. 59. 1 hr.
- XII. Teréza Nováková: **Na farje. — Hałžki.** Z kniži „Zleńki zornowca.“ Přeložil dr. M. Krječmaŕ. Zawod napisał Dr. Józ. Páta. Z podobiznu spisowačelki. Budyšin 1928. Str. X+139. 1.50 hr.
- XIII. Pawoł Krječmaŕ: **Raj myslow, sonow z lužiškich honow.** Basnje. Zawod napisał Bjarnat Krawc. Drjeworězby Měrćina Nowaka. Budyšin 1929. Str. 93. 1.50 hr.
- XIV. Mato Kósyk: **Pěsńe. I. žěl.**
Zběrał a zestajał a zawod napisał Bogumił Šwela. Hobrazy kreslił Fryco Latk. Budyšin 1929. Str. XIII + 151. 1.50 hr.
- XV. Mato Kósyk: **Pěsńe. II. žěl.**
Zběrał a zestajał Bogumił Šwela. Hobrazy kreslił Fryco Latk. Budyšin 1930. Str. 138 1.50 hr.
- XVI. Božena Němcová: **Baruška.**
Powědanicko. Přeložyla Mina Witkojc. Chóšebuz 1930. Str. IX + 68. 75 pj.
- XVII. Adolf Černý: **Serbske hobrazki.**
Z górnoserbskego přeložyla Mina Witkojc. Chóšebuz 1930. Str. XVI + 79 75 pj.
- XVIII. Božena Němcová: **Žiwa Bara.** Ze žyweńa pastýrskego žowća. Přeložyla Mina Witkojc. Chóšebuz 1931. Str. 62. 75 pj.
- XIX. Romuald Domaška: **Pokładopytaŕ. — Le chevalier de Saxe.** Stawizniskej powědańcy. Předślowo napisał dr. Józef Páta. Budyšin 1931. Str. 85. 75 pj.

XX. Jakub Lorenc-Zalěski: **Zabyta kupa.** Roman serbskeje putaceje duše. Zawod napisał Włodź. Zmeškal. Budyšin 1931. W ćišću.

— Wjazane zwjazki su 50 pj. dróžše. —

Wšě knihi „Kola serbskich spisowaćelow“ předawa
Smolerjec knihićišćeńja a kniharnja
z. dr. z w. r. w Budyšinje w Serbskim Domje

